Program nauczania języka angielskiego

dla klas IV–VIII, zaktualizowany w czerwcu 2023 r.

Joanna Stefańska

Typ szkoły: SZKOŁA PODSTAWOWA, klasy 4–8

Etap nauki: II etap edukacyjny, poziom A2+ i B1 w zakresie rozumienia wypowiedzi

Podstawa programowa: poziom II.1 – na podbudowie wymagań dla I etapu edukacyjnego

WARSZAWA 2023

Autorka

Joanna Stefańska – nauczycielka języka angielskiego z długoletnim doświadczeniem w pracy pedagogicznej na różnych etapach edukacyjnych. Doświadczona edukatorka, prowadziła liczne kursy i warsztaty w zakresie metodyki nauczania języka angielskiego, adresowane do nauczycieli z różnego typu szkół i przedszkoli. Jest autorką materiałów pomocniczych dla nauczycieli szkół podstawowych i ponadpodstawowych (rozkładów materiałów, planów wynikowych, przedmiotowych zasad oceniania), a także materiałów ćwiczeniowych i arkuszy diagnostycznych dla uczniów na II etapie edukacyjnym. Jest egzaminatorką egzaminu ósmoklasisty oraz egzaminu maturalnego oraz ekspertką w zakresie awansu zawodowego nauczycieli. Przez wiele lat koordynowała projekty współpracy międzynarodowej szkół oraz promowała program eTwinning.

Spis treści

I. Opis programu 4

1.1. Wstęp 4

1.2. Ogólna charakterystyka programu i jego główne założenia 5

1.3. Adresaci programu 5

1.4. Warunki realizacji 5

1.4.1. Podział na grupy 6

1.4.2. Wyposażenie sali i pomoce dydaktyczne 6

1.4.3. System wspierania samokształcenia 7

II. Cele kształcenia i wychowania 7

2.1. Cele kształcenia – wymagania ogólne 7

2.2. Cele kształcenia – wymagania szczegółowe 10

2.3. Cele wychowania 11

III. Treści nauczania 11

3.1. Wymagania szczegółowe 20

IV. Procedury osiągania celów kształcenia i wychowania 20

4.1. Metody nauczania 20

4.1.1. Metody konwencjonalne 21

4.1.2. Metody niekonwencjonalne 22

4.1.3. Podejście komunikacyjne 23

4.1.4. Metoda narracyjna 23

4.2. Formy pracy 24

4.3. Techniki pracy 24

4.3.1. Nauczanie sprawności receptywnych 27

4.3.2. Nauczanie sprawności produktywnych 29

4.3.3. Nauczanie gramatyki 30

4.3.4. Nauczanie słownictwa

4.3.5. Integracja międzyprzedmiotowa – prace projektowe i współpraca międzynarodowa 30 33

4.3.6. Inne techniki pracy 34

4.3.7. Techniki rozwijania umiejętności samodzielnego uczenia się 35

4.4. Materiały i środki dydaktyczne 35

4.5. Przebieg lekcji – przykładowy scenariusz 38

V. Ocenianie 38 39

5.1. Zakładany poziom osiągnięć ucznia 40

5.2. Sposoby oceniania……..……...… 41
5.3. Przykładowe narzędzia oceniania ……..……...……
VI. Ewaluacja programu…….……..… 43

Literatura źródłowa…….…….……

I. Opis programu

1.1. Wstęp

Program opracowano z uwzględnieniem następujących aktów prawnych:

- **ROZPORZĄDZENIE MINISTRA EDUKACJI I NAUKI z dnia 1 sierpnia 2022 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej.**

- **ROZPORZĄDZENIE MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ z dnia 28 marca 2017 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół.**

- **USTAWA z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe.**

- **USTAWA z dnia 14 grudnia 2016 r. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo oświatowe.**

- **USTAWA z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (z późniejszymi zmianami).**

1.2. Ogólna charakterystyka programu i jego główne założenia

Niniejszy program jest przeznaczony do realizacji w klasach IV–VIII szkoły podstawowej z myślą o uczniach, którzy kontynuują naukę języka angielskiego rozpoczętą na pierwszym etapie edukacyjnym. Program odpowiada wymaganiom zawartym w *Podstawie programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej* (*Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 1 sierpnia 2022 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej*.)
Niniejszy program przedstawia założenia edukacyjne zgodne z podstawą programową oraz propozycje zajęć języka angielskiego w klasach IV–VIII na poziomie II.1, zakładając na koniec tego etapu edukacyjnego osiągnięcie przez uczniów poziomu zaawansowania

odpowiadającego co najmniej poziomowi A2+ (B1 w zakresie rozumienia wypowiedzi). Zakładane osiągnięcia uczniów w sposób bardzo ogólny nawiązują do poziomów biegłości określonych w *Europejskim Systemie Opisu Kształcenia Językowego (ESOKJ)*.
Program obejmuje pięcioletni cykl kształcenia językowego. Ważne jest zatem zróżnicowanie materiałów, metod nauczania i technik pracy, a także ich dostosowanie do wieku uczniów, ich możliwości, potrzeb i zainteresowań. Należy też pamiętać, że dzieci i młodzież rozwijają się w bardzo różnym tempie, reprezentują odmienne zdolności i mają różnorodne możliwości osiągania sukcesów w nauce języka. Niezwykle ważna jest zatem szeroko rozumiana indywidualizacja procesu nauczania, tak aby umożliwić każdemu uczniowi osiąganie optymalnych sukcesów.
Zgodnie z ramowym planem nauczania w pięcioletnim cyklu kształcenia na drugim etapie edukacyjnym wymiar godzin na realizację podstawy programowej II.1 w zakresie języka obcego nowożytnego wynosi 15 godzin lekcyjnych. W przypadku niniejszego programu język angielski jest językiem kontynuowanym, a zatem przy równomiernym podziale godzin – po 3 godziny tygodniowo – zajęcia z języka angielskiego będą odbywać się średnio trzy razy w tygodniu po 1 godzinie lekcyjnej w całym cyklu.
Wyróżnikiem programu jest podejście autorki do realizacji nadrzędnego celu wyodrębnionego w podstawie programowej, jakim jest *skuteczne porozumiewanie się w języku obcym – zarówno w mowie, jak i w piśmie.* Osiągnięcie przez poszczególnych uczniów celów komunikacyjnych*, właściwych dla danej sytuacji i motywacji,* ułatwić mogą:

- integracja międzyprzedmiotowa (CLIL – *Content and Language Integrated Learning*) poprzez realizację projektów,
- współpraca międzynarodowa umożliwiająca autentyczną komunikację z rówieśnikami ze szkół w innych krajach, np. *eTwinning*,
- zaangażowanie ucznia w proces kształcenia poprzez wykorzystanie TiK (technologia informacyjna i komunikacyjna) i metod *blended-learning*, np. metody odwróconej klasy (flipped classroom).

1.3. Adresaci programu

Głównymi adresatami programu są nauczyciele języka angielskiego w klasach IV–VIII szkoły podstawowej, którzy prowadzą zajęcia z uczniami kontynuującymi naukę rozpoczętą na pierwszym etapie edukacyjnym. Z programu mogą korzystać nauczyciele języka angielskiego o kwalifikacjach określonych przez Ministra Edukacji i Nauki, otwarci na nowatorskie rozwiązania. Program stwarza możliwości kreatywnego działania osobom z doświadczeniem w realizacji projektów lub chętnym do podjęcia tego wyzwania. Dodatkową zaletą, która pomoże w pełnej realizacji programu, jest przynależność do grona *eTwinnerów*. Autorka zaprasza każdego nauczyciela, który korzysta z programu, do podjęcia współpracy na platformie *eTwinning*. Niniejszy program stanowi opis sposobów realizacji celów określonych w podstawie programowej. Nauczyciele znajdą w nim wskazówki dotyczące określania celów kształcenia i wychowania, realizowanych treści, a także wykaz przydatnych metod nauczania, form i technik pracy wraz z przykładowymi scenariuszami lekcji.
W programie ujęto zakładany poziom osiągnięć uczniów i wskazano sposoby badania tych osiągnięć, w tym przykładowe narzędzia diagnostyczne. Autorka programu zawarła w nim także propozycję ewaluacji programu. Wyniki ewaluacji będą źródłem wiedzy dla nauczyciela korzystającego z programu, ułatwiając jego ewentualną modyfikację. To także źródło informacji dla uczniów i ich rodziców, a także dyrektora szkoły i władz oświatowych.

1.4. Warunki realizacji

1.4.1. Podział na grupy

Do realizacji programu jest niezbędne, zgodnie z zapisem podstawy programowej, *zapewnienie przez szkołę kształcenia uczniów w grupach o zbliżonym poziomie biegłości w zakresie języka obcego nowożytnego. Realizacja tego wymagania może wiązać się z podziałem klasy na grupy bądź stworzeniem grup językowych międzyoddziałowych*. W tym celu jest zalecane przeprowadzenie dla uczniów klas czwartych testu poziomującego (np. *Diagnoza Szkolna Pearson*) i dokonanie wstępnego podziału na grupy na podstawie uzyskanych wyników. Jako drugi etap kwalifikacji zaleca się rozpoznanie kompetencji komunikacyjnych uczniów, które można przeprowadzić w formie gier i zabaw językowych w trakcie lekcji wstępnych. Z uwagi na długość okresu realizacji programu i wspomniane różnice w tempie rozwoju uczniów jest proponowane przeprowadzenie kolejnego testu poziomującego po klasie szóstej i reorganizacja grup na podstawie wyników. Nauczyciel może wybrać ścieżkę standardową, jeśli uzna, że uczniowie wymagają utrwalenia struktur z klas IV–VI. W przypadku pełnej realizacji treści z wcześniejszego okresu kształcenia, nauczyciel może zdecydować się na realizację ścieżki intensywnej.

1.4.2. Wyposażenie sali i pomoce dydaktyczne

Podstawa programowa zaleca *prowadzenie zajęć z języka obcego w odpowiednio wyposażonej sali*. Do pełnej realizacji programu, oprócz podręcznika i zeszytu ćwiczeń są niezbędne:

- możliwość odtworzenia plików dźwiękowych,
- słowniki (jedno- i dwujęzyczne),
- podręczniki do gramatyki z zestawem ćwiczeń,
- mapy, tablice i plakaty tematyczne,
- komputer ze stałym łączem internetowym.

Ponadto są wskazane następujące źródła autentycznego języka:

- autentyczne rekwizyty, takie jak: broszury, ulotki, informatory, bilety, opakowania produktów spożywczych,
- filmy i audiobooki,
- zestaw uproszczonych lektur,
- tablica interaktywna z oprogramowaniem,
- katalog zasobów Internetu do wykorzystania w klasie i w domu,
- aplikacje komputerowe umożliwiające jednoczesną aktywność całej grupy.

1.4.3. System wspierania samokształcenia

Zadaniem szkoły według podstawy programowej jest nie tylko *zapewnienie takich warunków, w których godziny przeznaczone na kształcenie językowe zostaną wykorzystane w sposób optymalny*, ale także zmotywowanie ucznia do pracy własnej. Dla powodzenia programu będą kluczowe systemowe działania obejmujące:

- konkursy językowe: szkolne, międzyszkolne, rejonowe i ogólnopolskie,
- wydarzenia promujące język angielski, np. dni języków obcych, zajęcia teatralne, spotkania tematyczne z natywnymi użytkownikami języka,
- realizacja projektów współpracy międzynarodowej w ramach programu *eTwinning*,
- organizacja wymiany uczniów ze szkołami w Europie (program *Erasmus+* i inne).

II. Cele kształcenia i wychowania

Najważniejszym celem kształcenia ogólnego w szkole podstawowej jest zapisana w podstawie programowej *dbałość o integralny rozwój biologiczny, poznawczy, emocjonalny, społeczny i moralny ucznia.*

2.1. Cele kształcenia – wymagania ogólne

Główne cele kształcenia w niniejszym programie nauczania języka angielskiego na drugim etapie edukacyjnym to:

- rozbudzanie ciekawości poznawczej oraz wyposażenie uczniów w zasób wiadomości, w tym środków językowych: gramatycznych, leksykalnych, ortograficznych oraz fonetycznych, ujęty w wymaganiach szczegółowych podstawy programowej, a także ukazywanie wartości tej wiedzy jako podstawy do rozwijania umiejętności komunikowania się w języku angielskim,
- kształcenie sprawności receptywnych (słuchanie i czytanie) i produktywnych (mówienie, pisanie, przetwarzanie tekstu) oraz umiejętności wchodzenia w interakcje z innymi użytkownikami języka angielskiego.

2.2. Cele kształcenia – wymagania szczegółowe

Uwzględniając ogólne cele kształcenia zawarte w podstawie programowej, za najważniejsze cele niniejszego programu nauczania języka angielskiego przyjmuje się kształcenie u uczniów sprawności mówienia, słuchania, pisania i czytania w różnych sytuacjach komunikacyjnych.

Uczeń:

- posługuje się podstawowym zasobem środków językowych, umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie tematów ujętych w treściach nauczania,
- rozwija umiejętność odbioru różnorodnych prostych tekstów mówionych i pisanych, traktujących o sprawach bieżących lub znajdujących się w kręgu jego zainteresowań,
- skutecznie komunikuje się, w mowie i w piśmie, w różnych typowych sytuacjach życia codziennego, w tym w środowiskach wirtualnych,
- kształci umiejętność krytycznego i logicznego myślenia, rozumowania i wnioskowania, negocjowania, formułowania własnych sądów, argumentowania, wyrażania emocji,
- rozwija umiejętność tworzenia krótkich, prostych, spójnych i logicznych wypowiedzi ustnych i pisemnych, wykorzystując zdobytą wiedzę w praktyce,
- przygotowuje się do publicznych wystąpień w języku angielskim,
- kształci umiejętność przekazywania prostych komunikatów (ustnych lub pisemnych) na podstawie krótkich tekstów w języku angielskim lub polskim,
- rozpoznaje swoje zainteresowania, możliwości, potrzeby językowe po to, by rozbudzać swoje pasje, rozwijać zdolności i zainteresowania,
- efektywnie współdziała w zespole w czasie lekcji oraz realizując projekty edukacyjne: językowe i międzyprzedmiotowe,
- rozpoznaje własne predyspozycje, rozwija kreatywność, innowacyjność i przedsiębiorczość, oraz umiejętności niezbędne do organizacji i zarządzanie projektami,
- planuje, organizuje i ocenia własne uczenie się,

- poszukuje, porządkuje, poddaje krytycznej analizie i wykorzystuje informacje z różnych źródeł, w tym z Internetu,
- rozwija umiejętność korzystania ze źródeł informacji w języku angielskim,
- pogłębia wiedzę o krajach, społeczeństwach i kulturach społeczności angielskiego obszaru językowego oraz o kraju ojczystym z uwzględnieniem kontekstu lokalnego, europejskiego i globalnego,
- rozbudza świadomość związku pomiędzy kulturą własną i obcą oraz rozwija wrażliwość międzykulturową,
- stosuje strategie komunikacyjne (np. domyślanie się znaczenia wyrazów z kontekstu, identyfikowanie słów kluczy lub internacjonalizmów) i strategie kompensacyjne w przypadku gdy nie zna lub nie pamięta wyrazu (np. upraszczanie formy wypowiedzi, zastępowanie innym wyrazem, opis, wykorzystywanie środków niewerbalnych),
- doskonali umiejętność posługiwania się technologią informacyjną i komunikacyjną w zakresie kształcenia językowego, w tym *blended-learningu*.

W podstawie programowej dla poziomu II.1 umiejętności zostały zapisane następująco:

Recepcja

Uczeń rozumie proste wypowiedzi ustne (np. rozmowy, wiadomości, komunikaty, ogłoszenia, instrukcje) artykułowane wyraźnie, w standardowej odmianie języka:
1. reaguje na polecenia,
2. określa główną myśl wypowiedzi lub fragmentu wypowiedzi,
3. określa intencje nadawcy / autora wypowiedzi,
4. określa kontekst wypowiedzi (np. formę, czas, miejsce, sytuację, uczestników),
5. znajduje w wypowiedzi określone informacje,
6. rozróżnia formalny i nieformalny styl wypowiedzi.

Uczeń rozumie proste wypowiedzi pisemne (np. listy, e-maile, SMS-y, kartki pocztowe, napisy, broszury, ulotki, jadłospisy, ogłoszenia, rozkłady jazdy, historyjki obrazkowe z tekstem, artykuły, teksty narracyjne, recenzje, wywiady, wpisy na forach i blogach, teksty literackie):
1. określa główną myśl tekstu lub fragmentu tekstu,
2. określa intencje nadawcy / autora tekstu,
3. określa kontekst wypowiedzi (np. nadawcę, odbiorcę, formę tekstu, czas, miejsce, sytuację),
4. znajduje w tekście określone informacje,
5. rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu,
6. układa informacje w określonym porządku,
7. rozróżnia formalny i nieformalny styl tekstu.

Produkcja

Uczeń tworzy krótkie, proste, spójne i logiczne wypowiedzi ustne:
1. opisuje ludzi, przedmioty, miejsca i zjawiska,
2. opowiada o czynnościach, doświadczeniach i wydarzeniach z przeszłości i teraźniejszości,
3. przedstawia fakty z przeszłości i teraźniejszości,
4. przedstawia intencje, marzenia, nadzieje i plany na przyszłość,
5. opisuje upodobania,

6. wyraża i uzasadnia swoje opinie, przedstawia opinie innych osób,
7. wyraża uczucia i emocje,
8. stosuje formalny lub nieformalny styl wypowiedzi adekwatnie do sytuacji.

Uczeń tworzy krótkie, proste, spójne i logiczne wypowiedzi pisemne (np. notatkę, ogłoszenie, zaproszenie, życzenia, wiadomość, SMS, pocztówkę, e-mail, historyjkę, list prywatny, wpis na blogu):
1. opisuje ludzi, przedmioty, miejsca i zjawiska,
2. opowiada o czynnościach, doświadczeniach i wydarzeniach z przeszłości i teraźniejszości,
3. przedstawia fakty z przeszłości i teraźniejszości,
4. przedstawia intencje, marzenia, nadzieje i plany na przyszłość,
5. opisuje upodobania,
6. wyraża i uzasadnia swoje opinie, przedstawia opinie innych osób,
7. wyraża uczucia i emocje,
8. stosuje formalny lub nieformalny styl wypowiedzi adekwatnie do sytuacji.

Uczeń przetwarza prosty tekst ustnie lub pisemnie:
1. przekazuje w języku obcym informacje zawarte w materiałach wizualnych (np. wykresach, mapach, symbolach, piktogramach) lub audiowizualnych (np. filmach, reklamach),
2. przekazuje w języku obcym lub polskim informacje sformułowane w języku obcym,
3. przekazuje w języku obcym informacje sformułowane w języku polskim.

Interakcja

Uczeń reaguje ustnie w typowych sytuacjach:
1. przedstawia siebie i inne osoby,
2. nawiązuje kontakty towarzyskie; rozpoczyna, prowadzi i kończy rozmowę; podtrzymuje rozmowę w przypadku trudności w jej przebiegu (np. prosi o wyjaśnienie, powtórzenie, sprecyzowanie; upewnia się, że rozmówca zrozumiał jego wypowiedź),
3. uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia,
4. wyraża swoje opinie, pyta o opinie, zgadza się lub nie zgadza się z opiniami,
5. wyraża swoje upodobania, intencje i pragnienia, pyta o upodobania, intencje i pragnienia innych osób,
6. składa życzenia i gratulacje, odpowiada na życzenia i gratulacje,
7. zaprasza i odpowiada na zaproszenie,
8. proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje, zachęca; prowadzi proste negocjacje w sytuacjach życia codziennego,
9. prosi o radę i udziela rady,
10. pyta o pozwolenie, udziela i odmawia pozwolenia,
11. ostrzega, nakazuje, zakazuje, instruuje,
12. wyraża prośbę oraz zgodę lub odmowę spełnienia prośby,
13. wyraża uczucia i emocje (np. radość, smutek, niezadowolenie, zdziwienie, nadzieję, obawę),
14. stosuje zwroty i formy grzecznościowe.

Uczeń reaguje w formie prostego tekstu pisanego (np. wiadomość, SMS, krótki list prywatny, e-mail, wpis na czacie / forum) w typowych sytuacjach:
1. przedstawia siebie i inne osoby,
2. nawiązuje kontakty towarzyskie; rozpoczyna, prowadzi i kończy rozmowę (np. podczas rozmowy na czacie),

3. uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia (np. wypełnia formularz / ankietę),
4. wyraża swoje opinie, pyta o opinie, zgadza się lub nie zgadza się z opiniami,
5. wyraża swoje upodobania, intencje i pragnienia, pyta o upodobania, intencje i pragnienia innych osób,
6. składa życzenia i gratulacje, odpowiada na życzenia i gratulacje,
7. zaprasza i odpowiada na zaproszenie,
8. proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje, zachęca; prowadzi proste negocjacje w sytuacjach życia codziennego,
9. prosi o radę i udziela rady,
10. pyta o pozwolenie, udziela i odmawia pozwolenia,
11. ostrzega, nakazuje, zakazuje, instruuje,
12. wyraża prośbę oraz zgodę lub odmowę spełnienia prośby,
13. wyraża uczucia i emocje (np. radość, smutek, niezadowolenie, zdziwienie, nadzieję, obawę),
14. stosuje zwroty i formy grzecznościowe.

2.3. Cele wychowania

Główne cele wychowania w niniejszym programie nauczania języka angielskiego na drugim etapie edukacyjnym to:

- kształtowanie postaw humanistycznych: ofiarności, solidarności, altruizmu, tolerancji, uczciwości, sprawiedliwości, empatii, szacunku dla innych ludzi, odpowiedzialności, szacunku dla tradycji,
- wychowanie patriotyczne rozumiane jako budowanie więzi i poczucia dumy ze szkoły, regionu i ojczyzny,
- wychowanie patriotyczne rozumiane jako kształtowanie postaw obywatelskich, wspólnego działania dla dobra innych, zaangażowania w życie szkoły i lokalnej społeczności,
- poznawanie dziedzictwa kultury regionu i narodowej na tle kultury innych krajów, w szczególności krajów angielskiego obszaru językowego,
- rozwijanie świadomości ekologicznej,
- promowanie zdrowego trybu życia i aktywności fizycznej,
- pogłębianie aktywności poznawczej ucznia, pomoc w rozwijaniu jego osobistych zainteresowań,
- wdrażanie uczniów do samokształcenia.

III. Treści nauczania

Treści nauczania to zbiór planowanych czynności ucznia, które są wyznaczone przez materiał nauczania i podporządkowane zaplanowanej zmianie psychicznej. Możemy określić trzy elementy treści kształcenia:

- wiedza w rozumieniu materiału nauczania, który przedstawiono w programie za pomocą katalogu tematów oraz wykazu struktur gramatycznych i składniowych, czyli rzeczowa część treści,
- zmiana psychiczna, która ma zajść w uczniach, w ich systemie wiedzy, w umiejętnościach, postawach, a także w systemie wartości, pod wpływem wiedzy oraz czynności dokonywanych na materiale nauczania. Ta pożądana zmiana została opisana w kategorii celów kształcenia i wychowania,
- czynności ucznia, które są podejmowane na materiale nauczania w sposób celowy, nakierowany na wywołanie opisanej zmiany; czynności, które powodują, że zmiany te zachodzą. Na czynności składa się szereg operacji przede wszystkim umysłowych np. odbioru informacji, ich selekcji, porządkowania, przetwarzania, wartościowania, wytwarzania. W niniejszym programie nauczania zostały one przedstawione w formie wymagań szczegółowych wynikających z podstawy programowej i zapisane jako umiejętności ucznia.

3.1. Wymagania szczegółowe

W obrębie tematów określonych w podstawie programowej oraz niniejszym programie nauczania języka angielskiego uczeń potrafi:

1. **Człowiek** (np. dane personalne, okresy życia, wygląd zewnętrzny, cechy charakteru, rzeczy osobiste, uczucia i emocje, umiejętności i zainteresowania):
   - przedstawić się,
   - przedstawić inne osoby,
   - przywitać się i pożegnać,
   - podać dane personalne: kraj pochodzenia i narodowość, wiek, zawód, pokrewieństwo,
   - nazwać części ciała,
   - opisać cechy fizyczne,
   - nazwać części garderoby: ubrania, buty, dodatki,
   - opisać wygląd zewnętrzny,
   - porównać wygląd zewnętrzny różnych osób,
   - ocenić styl ubierania się, komplementować i reagować na wyrazy uznania lub dezaprobatę,
   - nazwać cechy charakteru,
   - opisać charakter swój i innych osób,
   - porównać cechy osobowości osób,
   - wyrazić, co lubi, a czego nie lubi,
   - określić stan emocjonalny i uczucia,
   - zapytać o stan fizyczny i emocjonalny rozmówcy i osób trzecich,
   - wyrazić zainteresowanie, zdziwienie, radość, żal, rozczarowanie, zmartwienie,
   - wyrazić prośbę, podziękowanie, przeprosiny i zareagować w podobnych sytuacjach,
   - poprosić o pozwolenie, wyrazić odmowę lub zgodę; uzasadnić decyzję,

- poprosić o wybaczenie i zareagować w podobnych sytuacjach,
- zapytać o uczucia, upodobania, chęci, pragnienia i wyrazić podobne uczucia,
- opisać różne grupy wiekowe i ich potrzeby,
- zaplanować i zrealizować projekt edukacyjny.

2. **Miejsce zamieszkania** (np. dom i jego okolica, pomieszczenia i wyposażenie domu, prace domowe):
   - nazwać pomieszczenia i wyposażenie domu, określić ich położenie,
   - opisać swój pokój i jego wyposażenie,
   - nazwać różne typy domów,
   - opisać swoje mieszkanie lub swój dom,
   - porównać wyposażenie i wyrazić opinię,
   - porównać różne domy, wyrazić opinię i ją uzasadnić,
   - nazwać miejsca w najbliższej okolicy,
   - opisać sąsiedztwo, wskazać zalety i wady okolicy domu,
   - wyrazić swoją opinię o miejscu i ją uzasadnić,
   - negocjować wybór miejsca zamieszkania z innymi osobami,
   - nazwać prace domowe,
   - opisać swoje obowiązki domowe,
   - poprosić o pomoc i zareagować na prośby,
   - zaplanować i zrealizować projekt edukacyjny.

3. **Edukacja** (np. szkoła i jej pomieszczenia, przedmioty nauczania, uczenie się, przybory szkolne, oceny szkolne, życie szkoły, zajęcia pozalekcyjne):
   - nazwać pomieszczenia w szkole oraz ich wyposażenie,
   - nazwać przybory szkolne,
   - nazwać przedmioty nauczania, wyrazić preferencje i je uzasadnić,
   - opisać swoją klasę,
   - opisać swoją szkołę,
   - porównać szkoły w swojej miejscowości z innymi szkołami, także w innych krajach,
   - zrozumieć polecenia wydane przez nauczyciela (*classroom language*),
   - podać swój plan lekcji,
   - opisać, co robi codziennie w szkole,
   - nazwać zajęcia pozalekcyjne,
   - opisać zajęcia pozalekcyjne, w których uczestniczy,
   - nazwać imprezy organizowane w szkole,
   - napisać sprawozdanie ze szkolnej imprezy,
   - opisać system oceniania,
   - zaplanować i zrealizować projekt edukacyjny.

4. **Praca** (np. popularne zawody i związane z nimi czynności i obowiązki, miejsce pracy, praca dorywcza, wybór zawodu):
   - nazwać popularne zawody i miejsca pracy, związane z nimi czynności oraz obowiązki,
   - nazwać popularne prace dorywcze dla nastolatków, związane z nimi czynności oraz obowiązki,
   - opisać pracę np. rodziców, przedstawić wymagania dla wybranych zawodów,
   - porównać oferty pracy dorywczej,
   - przedstawić zalety i wady wybranych zawodów,

- wyrazić preferencje na temat swojej przyszłej pracy,
- zaplanować i zrealizować projekt edukacyjny.

5. **Życie prywatne** (np. rodzina, znajomi i przyjaciele, czynności życia codziennego, określanie czasu, formy spędzania czasu wolnego, święta i uroczystości, styl życia, konflikty i problemy):
   - nazwać osoby z rodziny,
   - podać informację o swojej rodzinie oraz zapytać i poprosić o podobną informację,
   - określić i zapytać o czas: godzinę, dzień tygodnia, miesiąc, rok, datę,
   - nazwać czynności życia codziennego,
   - opisać swoje codzienne zajęcia,
   - opisać życie prywatne,
   - opisać zdolności i umiejętności,
   - wyjaśnić, czym zajmują się najbliżsi,
   - opisać swój plan dnia, a także plan innych osób,
   - nazwać formy spędzania czasu wolnego: w miejscu zamieszkania i w czasie wakacji / ferii,
   - opowiedzieć, jak spędza czas wolny,
   - porozmawiać o hobby i zainteresowaniach i zapytać o upodobania,
   - wyrazić zainteresowanie, zdziwienie, brak zainteresowania, obojętność,
   - wyrazić własną opinię i przekazać opinię innych,
   - przedstawić odmienny punkt widzenia, uzasadnić swoje zdanie,
   - umówić się na spotkanie, zaproponować, zasugerować, przyjąć i odrzucić propozycję, uzasadnić decyzję,
   - zaprosić kogoś do domu,
   - w prosty sposób wyjaśnić związki między ludźmi,
   - opisać przyjaciół,
   - porozmawiać na przyjęciu lub spotkaniu,
   - napisać kartkę z życzeniami / pozdrowieniami,
   - złożyć życzenia i gratulacje z okazji świąt, urodzin, imienin itp.,
   - napisać krótki list do kolegi lub koleżanki,
   - krótko i prosto opisać święta i inne uroczystości obchodzone w Polsce,
   - porównać obchody świat i uroczystości w Polsce i w innych krajach,
   - zaplanować i zrealizować projekt edukacyjny.

6. **Żywienie** (np. artykuły spożywcze, posiłki i ich przygotowywanie, nawyki żywieniowe, lokale gastronomiczne):
   - nazwać artykuły spożywcze, napoje oraz rodzaje opakowań,
   - nazwać posiłki i potrawy,
   - porozmawiać o ulubionych potrawach i przekąskach,
   - opisać swój posiłek (np. śniadanie),
   - zamówić posiłki w barze, restauracji lub kawiarni, złożyć reklamację,
   - wyrazić opinię o miejscu i podawanym w nim jedzeniu,
   - opisać ulubione potrawy i ich przygotowanie; w tym potrawy regionalne, świąteczne itp.,
   - nazwać smaki i wyrazić preferencje,
   - zaplanować i zrealizować projekt edukacyjny.

7. **Zakupy i usługi** (np. rodzaje sklepów, towary i ich cechy, sprzedawanie i kupowanie, środki płatnicze, wymiana i zwrot towaru, promocje, korzystanie z usług):
   - nazwać środki płatnicze w Polsce, Europie i krajach anglojęzycznych,
   - określić ilości, miary, wagi, ceny,
   - określić rodzaje sklepów,
   - uzyskać informację i udzielić informacji na temat sklepów i podstawowych usług w centrum handlowym,
   - uzyskać informację o towarach, które chce kupić,
   - poprosić o pomoc w zrobieniu zakupów lub korzystaniu z usług,
   - umówić się z innymi osobami na zakupy, napisać notatkę, SMS lub e-mail w tej sprawie,
   - kupić i zapłacić za produkty oraz usługi,
   - zwrócić lub wymienić zakupiony towar, wyjaśnić przyczyny zwrotu, negocjować warunki wymiany,
   - zrozumieć podstawowe informacje o produkcie zawarte w reklamie,
   - napisać proste ogłoszenie o sprzedaży wybranego produktu,
   - zaplanować i zrealizować projekt edukacyjny.

8. **Podróżowanie i turystyka** (np. środki transportu i korzystanie z nich, orientacja w terenie, baza noclegowa, wycieczki, zwiedzanie):
   - nazwać środki transportu,
   - zapytać o drogę i wskazać ją (np. na podstawie planu),
   - podać prostą informację o regionie, w którym mieszka,
   - podać prostą informację o znanych miejscach w Polsce,
   - dowiedzieć się i podać, gdzie i jak można kupić i skasować bilet,
   - uzyskać i podać informacje na temat transportu publicznego w danym miejscu,
   - uzyskać i podać informację o położeniu (np. dworca, przystanków), jakim numerem (środkiem transportu) pojechać, gdzie wysiąść,
   - uzyskać i podać informację o długości trwania podróży,
   - nazwać ekwipunek niezbędny w podróży,
   - prosto opisać plany wakacyjne, wycieczkę,
   - zapytać i poprosić o informację turystyczną, zwiedzanie oraz podać podobną informację,
   - określić odległości, kierunki na mapie,
   - poprosić o radę,
   - przeczytać i wysłuchać ze rozumieniem oficjalny komunikat, np. na dworcu, lotnisku,
   - napisać pocztówkę z podróży,
   - napisać wpis na blogu,
   - napisać wiadomość e-mail,
   - zarezerwować pokój w hotelu,
   - uzyskać informację na temat ceny pokoju w hotelu,
   - zameldować się w hotelu,
   - napisać broszurę, folder na temat miejscowości wakacyjnej,
   - zaplanować i zrealizować projekt edukacyjny.

9. **Kultura** (np. dziedziny kultury, twórcy i ich dzieła, uczestnictwo w kulturze, tradycje i zwyczaje, media):
   - nazwać dziedziny kultury, rodzaje dzieł i ich twórców,
   - opisać aktywność kulturalną (swoją lub bliskiej osoby) np. udział w szkolnym kole teatralnym,
   - wyrazić, które dziedziny kultury lubi, a których – nie,
   - scharakteryzować ulubione dzieło np. swoją ulubioną muzykę, przedstawić zespół lub wykonawcę,
   - nazwać różne rodzaje mediów,
   - opisać, z których mediów korzysta i w jakim celu,
   - wyrazić krótką opinię o programie telewizyjnym, radiowym, filmie, artykule w prasie, muzyce, koncercie itp. i poprosić o opinię, zgodzić się lub nie z opinią innych,
   - opisać, jakie rozrywki oraz dziedziny kultury są dostępne w rejonie zamieszkania (kino, teatr, muzeum, galeria, zabytki itp.),
   - scharakteryzować tradycje i zwyczaje w regionie zamieszkania oraz w Polsce,
   - porównać polskie tradycje oraz zwyczaje z tradycjami i zwyczajami innych narodów i społeczności,
   - zaplanować i zrealizować projekt edukacyjny,
   - przedstawić dziedzictwo kulturowe swojego miejsca zamieszkania, regionu, kraju np. uczestnikom wymiany międzynarodowej.

10. **Sport** (np. dyscypliny sportu, sprzęt sportowy, obiekty sportowe, imprezy sportowe, uprawianie sportu):
   - nazwać dyscypliny sportu i sprzęt sportowy,
   - rozmawiać o popularnych dyscyplinach sportu, obiektach i sprzęcie sportowym,
   - opisać swoje doświadczenia związane z uprawianiem sportu lub aktywnością fizyczną,
   - poprosić o zgodę na użycie sprzętu sportowego, wyrazić zgodę lub jej odmówić, uzasadnić swoją decyzję,
   - uzyskać i podać informację o wydarzeniach sportowych: dowiedzieć się i podać godziny otwarcia, czas rozpoczęcia, ceny biletów imprez sportowych,
   - zaplanować udział w imprezie sportowej,
   - zaplanować i zrealizować projekt edukacyjny.

11. **Zdrowie** (np. tryb życia, samopoczucie, choroby, ich objawy i leczenie):
   - nazwać podstawowe choroby i ich symptomy,
   - poinformować o swoim samopoczuciu, zapytać innych, jak się czują,
   - opisać podstawowe dolegliwości i ich leczenie, udzielić rady i poprosić o radę,
   - przedstawić zasady zdrowego stylu życia oraz zachowania dobrej kondycji fizycznej i psychicznej,
   - opisać krótko własny przykład zdrowego stylu życia np. wpis na forum lub blogu,
   - nazwać podstawowe kontuzje,
   - przedstawić zasady postępowania w przypadku kontuzji,
   - zrozumieć teksty informujące o wypadkach,
   - zaplanować i zrealizować projekt edukacyjny.

12. **Nauka i technika** (np. odkrycia naukowe, wynalazki, korzystanie z podstawowych urządzeń technicznych i technologii informacyjno-komunikacyjnych):
    - nazwać podstawowe urządzenia służące do komunikacji z innymi i podać ich funkcje,
    - podać odkrycia naukowe, wynalazki, wyjaśnić, dlaczego są ważne w naszym życiu,
    - nazwać i krótko opisać gadżety elektroniczne,
    - podać prostą instrukcję obsługi i korzystania z podstawowych urządzeń technicznych w gospodarstwie domowym oraz urządzeń mobilnych (np. tablet),
    - zrozumieć informacje w tekście o podróżach kosmicznych i możliwości życia w przestrzeni kosmicznej,
    - zaplanować i zrealizować projekt edukacyjny.

13. **Świat przyrody** (np. pogoda, pory roku, rośliny i zwierzęta, krajobraz, zagrożenie i ochrona środowiska naturalnego):
    - nazwać wybrane dzikie zwierzęta, w tym zamieszkujące zoo np. w najbliższej okolicy,
    - opisać swoje zwierzątko (np. wygląd, zwyczaje),
    - opowiedzieć, jak należy zajmować się swoim zwierzątkiem,
    - nazwać elementy pogody i klimatu oraz pory roku,
    - zrozumieć prognozę pogody w radiu, telewizji, Internecie,
    - podać prostą informację i opinię o pogodzie,
    - zapytać się o pogodę,
    - nazwać typy krajobrazu i elementy środowiska naturalnego,
    - opisać różne typy krajobrazu w Polsce i na świecie,
    - nazwać i krótko opisać klęski żywiołowe,
    - nazwać czynniki zagrażające środowisku naturalnemu,
    - podać kilka zasad ochrony środowiska naturalnego,
    - opisać lokalną akcję na rzecz ochrony środowiska naturalnego,
    - zaplanować i zrealizować projekt edukacyjny.

14. **Życie społeczne** (np. wydarzenia i zjawiska społeczne):
    - nazwać zjawiska społeczne w szkole, społeczności lokalnej i kraju,
    - napisać ulotkę informującą o akcji społecznej,
    - napisać zaproszenie do udziału w akcji społecznej,
    - opisać wydarzenie społeczne np. akcję charytatywną,
    - nazwać rodzaje przestępstw i kary, którym podlegają przestępcy,
    - podać sposoby zapobiegania przestępczości wśród nieletnich,
    - przekazać informację o wyborach np. do samorządu szkolnego,
    - zaplanować i zrealizować projekt edukacyjny.

Struktury gramatyczne

Uczeń posługuje się w mowie i w piśmie następującymi strukturami gramatycznymi:

CZASOWNIK

1. Bezokolicznik i formy osobowe, np. *to learn, learns*
2. Czasowniki posiłkowe, np. *be, do*
3. Czasowniki modalne:
   - can, np. *Can you help me? I can speak English. I can't ski. I can't hear you. It can't be true.*
   - could, np. *Could you pass me the sugar, please? I couldn't help him with his homework.*
   - may, np. *May I speak to Sam? It may be too late.*
   - might, np. *It might be a bomb. I might go to a disco tomorrow.*
   - must, np. *I must finish it today. You mustn't smoke here. It must be Tom.*
   - should, np. *You shouldn't miss your train. Where should I get off?*
   - ought to, np. *You ought to drink a lot of water.*
   - shall, np. *Shall we eat now?*
4. Tryb rozkazujący, np. *Come here! Don't touch that!*
5. Czasowniki regularne i nieregularne, np. *talk – talked – talked, do – did – done*
6. Imiesłów czynny i bierny, np. *speaking, spoken*
7. Czasowniki wyrażające stany i czynności, np. *like, dance, see*
8. Czasowniki złożone (*phrasal verbs*), np. *get up, look for, take up*
9. Czasy gramatyczne:
   - Present Simple, np. *She often reads in bed. The train leaves at seven.*
   - Present Continuous, np. *She is watching her favourite sitcom at the moment. We are going to the cinema tomorrow.*
   - Present Perfect, np. *I've just seen my teacher. He hasn't visited me since May.*
   - Present Perfect Continuous, np. *I've been waiting here for ages*.
   - Past Simple, np. *Columbus discovered America in 1492. I saw him two days ago.*
   - Past Continuous, np. *We were watching TV at ten o'clock last night.*
   - Past Perfect, np. *The film had already started when we arrived at the cinema.*
   - Future Simple, np. *I will call you tomorrow. I think it will rain.*
10. Konstrukcja „be going to", np. *I'm going to give a party on Saturday.*
11. Konstrukcja „have to", np. *He has to stay in bed. I don't have to go.*
12. Konstrukcja „would like to", np. *I would like to meet him.*
13. Konstrukcja „used to", np. *I used to wear glasses*.

RZECZOWNIK

1. Rzeczowniki policzalne i niepoliczalne, np. *a pen, sugar, information, money*
2. Liczba mnoga regularna i nieregularna, np. *a dog – dogs, a woman – women*
3. Forma dzierżawcza, np. *Tom's brother, the colour of her eyes*
4. Rzeczowniki złożone, np. *a washing machine, toothpaste, sister-in-law*

PRZEDIMEK

1. Przedimek nieokreślony, np. *a plum, an apple*
2. Przedimek określony, np. *the sun, the USA*
3. Przedimek zerowy, np. *dinner*

PRZYMIOTNIK
1. Stopniowanie regularne i nieregularne używane do porównań w stopniu równym, wyższym i najwyższym, np. *big – bigger – the biggest, inteligent – more inteligent – the most inteligent, good – better – the best*
2. Użycie przymiotników z *so, such, how* i *what*, np. *She is such a nice girl. What a day! How nice!*
3. Przymiotniki dzierżawcze, np. *my, his, our*

PRZYSŁÓWEK
1. Stopniowanie regularne i nieregularne, np. *elegantly – more elegantly – the most elegantly, badly – worse – the worst*
2. Przysłówki *too* i *enough*, np. *(not) strong enough, too tall*
3. Miejsce przysłówka w zdaniu, np. *He usually plays football on Saturday mornings. She is always late. Do it quickly!*

ZAIMEK
1. Zaimki osobowe, np. *I, you, we*
2. Zaimki dzierżawcze, np. *mine, yours, ours*
3. Zaimki zwrotne, np. *myself, yourself, ourselves*
4. Zaimki wskazujące, np. *this, those*
5. Zaimki pytające, np. *who, what, which*
6. Zaimki względne, np. *who, which, that*
7. Zaimki wzajemne, np. *each other*
8. Zaimki nieokreślone, np. *some, any, much, many, no, (a) few, (a) little, other, another, somebody, anything*
9. Zaimek bezosobowy *you*
10. Zaimki *one / ones* w zdaniach typu *I will take the green one / ones.*

LICZEBNIK
1. Liczebniki główne, np. *one, a thousand*
2. Liczebniki porządkowe, np. *first, twenty-fourth*

PRZYIMEK
1. Przyimki określające miejsce, kierunek, odległość, np. *in London, to school*
2. Przyimki określające czas, np. *on Monday, in March, at night*
3. Przyimki przyczyny, np. *to win a prize*
4. Przyimki sposobu, np. *by bus, with a pen*
5. Przyimki po niektórych czasownikach i przymiotnikach, np. *think of, interested in*

SPÓJNIK
Spójniki, np. *and, or, because, if, unless, while, before, so*

SKŁADNIA
1. Zdania twierdzące, przeczące i pytające w czasach: Present Simple, Present Continuous, Present Perfect, Present Perfect Continuous, Past Simple, Past Continuous, Past Perfect, Future Simple.
2. Zdania rozkazujące, np. *Stand up! Don't play with your mobile.*
3. Zdania z podmiotem *it*, np. *It rained heavily last night.*
4. Zdania z podmiotem *there*, np. *There is a poster on the wall. There were clouds in the sky. There will be twenty people at the party.*

5. Zdania z dwoma dopełnieniami, np. *Yesterday I bought my grandma a nice present.*
6. Zdania w stronie biernej w czasach: Present Simple, Present Perfect, Past Simple, Future Simple, np. *My car was stolen last night.*
7. Konstrukcje z *have / get something done,* np. *I have my hair cut once a month. Where did you get your bike stolen?*
8. Pytania pośrednie, np. *He wants to know if I like him. Can you tell me where the bank is?*
9. Zdania w mowie zależnej z czasownikami *say, tell, ask,* np. *He said (that) he was very unhappy. She asked if I liked the play. Mom told me to tidy my room.*
10. Zdania współrzędnie złożone, np. *While my mother was cooking dinner, my dad was working in the garden.*
11. Zdania podrzędnie złożone:
- przydawkowe, np. *The man who lives next door is a famous actor.*
- okolicznikowe:
  – celu, np. *I came here to give you this letter.*
  – czasu, np. *The phone rang when we were having lunch.*
  – miejsca, np. *He was sitting where I had left him.*
  – porównawcze, np. *She is as tall as her father.*
  – przyczyny, np. *She is happy because she passed her exams.*
  – skutku, np. *I was hungry so I made some sandwiches.*
  – warunku (typu 0, I, II, III), np. *When it is hot, we drink more. If the weather is nice, we will have a barbecue. If I had a lot of money, I would buy a sports car. If you had been more careful, you wouldn't have fallen.*

12. Konstrukcje bezokolicznikowe i gerundialne, np. *I'm very happy to see you. I enjoy walking but my friends prefer cycling. I'm good at swimming. He called me before going to school.*
13. Zdania wykrzyknikowe, np. *What a beautiful girl!*

IV. Procedury osiągania celów kształcenia i wychowania

Przy doborze metod nauczania, form i technik pracy należy uwzględnić fakt, iż uczniowie, którzy są podmiotem działań nauczyciela realizującego program i odbiorcami zawartych w nim treści, stanowią grupę zróżnicowaną pod względem rozwojowym. Zatem inne procedury osiągania celów będą wiodące dla czwartoklasistów, inne dla uczniów klas V i VI, a jeszcze inne dla uczniów klas VII–VIII.
Grupy w wieku 9–10 lat. Na tym etapie jest już możliwość wykorzystania tekstów pisanych, regularnej pracy z podręcznikiem i prowadzenia zeszytu, lecz metody są zbliżone do pracy na etapie wczesnoszkolnym z uwagi na myślenie konkretne oparte na pamięci mechanicznej.
Grupy w wieku 11–12 lat, to grupy przejściowe, w których zaczyna rozwijać się myślenie abstrakcyjne. Pamięć mechaniczna zaczyna powoli zamieniać się w pamięć logiczną. Stąd w grupie tej wystąpi mieszanina metod z wcześniejszego i późniejszego etapu edukacji.
Grupy w wieku 13–15 lat mają w większym stopniu rozwinięte myślenie abstrakcyjne i pamięć logiczną. Na tym etapie nauka języka staje się procesem analitycznym.

4.1. Metody nauczania

Nie istnieje jedna, jedynie słuszna, dobra i skuteczna metoda nauczania języka obcego. Niniejszy program zaleca korzystanie z różnych metod w zależności od potrzeb grupy, a także rodzaju materiału dydaktycznego. Czerpanie z bogactwa metodycznego, łączenie elementów i technik pochodzących z różnych metod, takich które można zastosować w nauczaniu języka obcego w sytuacji szkolnej, nosi miano eklektyzmu. Zalecane w programie podejście eklektyczne korzysta z technik wypracowanych wcześniej przez inne metody, zarówno konwencjonalne jak i niekonwencjonalne. W przedstawionym poniżej przeglądzie wybranych metod zawarto wskazówki dotyczące wykorzystania tych elementów, które uznano za szczególnie użyteczne w realizacji założeń programu.

4.1.1. Metody konwencjonalne

Metoda gramatyczno-tłumaczeniowa. Ta metoda za podstawowy cel nauki uznaje takie opanowanie systemu gramatycznego i słownictwa języka obcego, które umożliwi samodzielne czytanie i rozumienie tekstów. Drogą do osiągnięcia tego celu jest czytanie i tłumaczenie tekstów z języka obcego na język ojczysty, a także objaśnianie, komentowanie i analizowanie form gramatycznych, które w nich występują. Pomocą służą tu uproszczone np. przez autora podręcznika teksty lub adaptowane teksty literackie. Głównymi sprawnościami, na które w tej metodzie kładziony jest nacisk są: umiejętność czytania i tłumaczenia oraz znajomość, ale raczej bierna, gramatyki i słownictwa. Kontroli i oceny wyników dokonuje się np. na podstawie testów gramatycznych.
Istotne dziś w nauczaniu języka angielskiego jest to, że ta metoda podkreśla rolę analizy gramatycznej, tzw. nauczania dedukcyjnego. Ten typ nauczania gramatyki jest skuteczniejszy w grupach mniej umotywowanych uczniów. Ważne jest także rozwijanie sprawności czytania (już od klasy czwartej) oraz tłumaczenia (od klasy siódmej). Znajomość środków gramatycznych, w tym umiejętność tłumaczenia fragmentów zadań, sprawdzana jest na egzaminie.

Metoda audiolingwalna. Ta metoda za podstawowy cel nauki uznaje opanowanie czterech sprawności językowych w kolejności od słuchania i mówienia do czytania i pisania. Opanowanie języka to w tej metodzie wykształcenie odpowiednich nawyków, czyli trwałych związków między bodźcem a reakcją. Nawyk językowy wyrabia się mechanicznie,

bezrefleksyjnie poprzez wielokrotne powtarzanie, zapamiętywanie i utrwalanie ćwiczonego materiału (dryle językowe). Wielokrotna repetycja i zapamiętanie wzoru zdaniowego odbywa się po to, aby uniknąć pojawienia się i ewentualnego utrwalenia błędu językowego. Błędu w tej metodzie unikać należy za wszelką cenę, gdyż taka reakcja językowa mogłaby utrwalić się jako nawyk. Odrzuca się też wszelkie komentarze i wyjaśnienia dotyczące gramatyki czy analizę materiału językowego. Duże znaczenie ma w tej metodzie uczenie się na pamięć i odgrywanie scenek dialogowych.
Do dzisiaj można wykorzystywać tę metodę w tych fazach lekcji, kiedy nowy materiał gramatyczny lub leksykalny jest wprowadzany i utrwalany poprzez wiele ćwiczeń kontrolowanych, które w konsekwencji prowadzą do opanowania sprawności mówienia, automatyzowania struktur językowych w umysłach uczących się. Jest ona szczególnie przydatna w nauczaniu uczniów klasy czwartej i piątej, którzy nie są jeszcze w pełni zdolni do analizy języka, ale świetnie przyswajają go za pomocą technik zaczerpniętych z metody audiolingwalnej. Zalecane jest wykorzystywanie różnorodnych środków audiowizualnych jako bodźców popularnych w tej metodzie oraz zminimalizowanie obecności języka ojczystego na lekcjach języka angielskiego. Nie można też zapominać o nagradzaniu dobrych reakcji językowych, tak, aby zwiększyć motywację ucznia.

Metoda kognitywna (unowocześniona metoda gramatyczno-tłumaczeniowa). Ta metoda podkreśla, że język musi mieć charakter twórczy, a posługiwanie się językiem nie jest nawykowe lecz innowacyjne. Ta metoda za cele nauki uznaje wykształcenie **kompetencji językowej**. Taka kompetencja pozwala, za pomocą pewnej skończonej liczby reguł gramatycznych, rozumieć i samodzielnie tworzyć w języku obcym nieskończenie wiele poprawnych zdań. Drogą do osiągnięcia kompetencji jest kontakt z językiem obcym w naturalnej sytuacji, której znaczenie jest dla ucznia w pełni zrozumiałe. W toku wielu udanych i nieudanych prób samodzielnego mówienia uczeń powoli zbliża się do normy językowej. Błąd jest traktowany jako zupełnie naturalna cecha każdego procesu uczenia się, a nawet sygnał, że proces uczenia się w ogóle zachodzi.
Twórcze, refleksyjne, analityczne przyswajanie języka obcego, przywiązywanie wielkiej wagi do rozwijania sprawności receptywnych, zwłaszcza słuchania, wysoka ranga tzw. nieustrukturyzowanej produkcji językowej (uczeń od klasy szóstej samodzielnie buduje wypowiedzi i trenuje prowadzenie swobodnej rozmowy), to trwałe elementy zapożyczone z tej metody konieczne do osiągnięcia celów założonych w programie.

4.1.2. Metody niekonwencjonalne

Najważniejszą cechą metod niekonwencjonalnych jest upodmiotowienie ucznia, uwzględnienie w procesie nauczania jego potrzeb intelektualnych na równi z emocjonalnymi, a nawet fizycznymi. Te metody uwzględniają typy inteligencji, style uczenia się, zainteresowania i preferencje. Ich istotą jest zapewnienie uczniowi poczucia bezpieczeństwa. Dla realizacji celów programu najważniejsze z nich to:

Metoda reagowania całym ciałem (TPR). Ta metoda opiera się na założeniu, że uczeniu się i trwałemu zapamiętywaniu nowego materiału językowego sprzyjają dwa rodzaje zachowania ucznia – milczące przysłuchiwanie się i ruch fizyczny związany z treścią przekazu. Nauczanie w tej metodzie polega na prostych poleceniach wydawanych przez nauczyciela w języku obcym. Te polecenia, – których wykonanie demonstruje na początku nauczyciel, by wspomóc rozumienie – są skonstruowane tak, że można je wykonać bez słów. W każdym przypadku są niezbędne ruch fizyczny i praca całym ciałem. Ta metoda nie operuje podręcznikiem; wykorzystuje zestawy rekwizytowe, by za ich pomocą tworzyć pozaklasowe sytuacje takie

jak zakupy w sklepie czy wycieczka do parku. Chodzi tu o zaktywizowanie całego mózgu: lewej półkuli – odpowiedzialnej za język i prawej – odpowiedzialnej za ruch fizyczny. Ta metoda jest szczególnie efektywna w nauczaniu poleceń, zwłaszcza tzw. *classroom language*, trybu rozkazującego (gramatyki i słownictwa w tym zakresie) i przyimków. Przydatna w nauczaniu na niższych poziomach zaawansowania językowego znajdzie zastosowanie w klasach czwartych i piątych, także w połączeniu z elementami metody narracyjnej. TPR sprzyja uczeniu się i nauczaniu bezstresowemu, pozwala na relaks w czasie lekcji, pokonuje zahamowania i strach przed mówieniem. Jej elementy można wykorzystywać także w klasach starszych, zwłaszcza jako technikę pojedynczych ćwiczeń przeprowadzanych w środku lekcji, kiedy uwaga uczniów spada i trzeba im dostarczyć nieco ruchu i relaksu (np. zabawa typu *kalambury*). Może to też być ćwiczenie wprowadzające do tematu, np. grupowa prezentacja *(mime)* literowanego przez nauczyciela kluczowego słowa.

Metoda naturalna. Ta metoda opiera się na założeniu, iż decydujące dla opanowania języka jest słuchanie wypowiedzi obcojęzycznych, których ogólny sens jest dla uczącego się zrozumiały, wynika bowiem ze zrozumiałej dla nich sytuacji. Przekonanie o trafności tej tezy uzasadnia fakt, że w taki właśnie sposób wszystkie małe dzieci uczą się skutecznie języka ojczystego. Nauczyciel maksymalnie zbliża więc nauczanie do tego, co dzieje się w przypadku dziecka opanowującego język ojczysty; posługuje się dość prostym, ale naturalnym językiem, mówi o tym, co dzieje się tu i teraz, stosuje wiele mimiki i gestu, powtarza swą wypowiedź na różne sposoby. Ta metoda opiera się również na przekonaniu, że kluczową sprawą dla powodzenia nauki jest wyeliminowanie stresu. Zadaniem nauczyciela jest więc również stworzenie atmosfery bezpieczeństwa i akceptacji. Uczniowie sami decydują, czy i kiedy włączyć się do rozmowy. Nauczyciel nie poprawia błędów, lecz w toku dalszej rozmowy wielokrotnie wypowiada formy poprawne. Wypowiedzi nauczyciela muszą być ogólnie zrozumiałe, ale zawsze powinny być na nieco wyższym poziomie niż ten prezentowany w danym momencie przez ucznia, co stymuluje rozwój.
Tę metodę można wykorzystać w fazie prezentacji nowego materiału językowego, zwłaszcza w klasie czwartej, a także w pracy ze starszymi uczniami nieśmiałymi i wycofanymi z natury.

4.1.3. Podejście komunikacyjne

Podejście komunikacyjne łączy w sobie wiele cech metod konwencjonalnych i niekonwencjonalnych, wykorzystując w obrębie swojej koncepcji metodycznej liczne techniki wypracowane poprzez wcześniejsze metody, dlatego już samo w sobie nosi znamiona eklektyzmu. Celem nauki jest osiągnięcie **kompetencji komunikacyjnej** rozumianej jako umiejętność efektywnego porozumiewania się w sposób odpowiadający danej sytuacji. Aby to osiągnąć, trzeba oczywiście poznać formy gramatyczne danego języka, a także funkcje wypowiedzi oraz ich wzajemne zależności. Drogą do wykształcenia kompetencji komunikacyjnej jest uczestniczenie w możliwie wielu sytuacjach organizowanych przez nauczyciela tak, aby były one maksymalnie zbliżone do naturalnych sytuacji. Z tego powodu prezentacja nowego materiału językowego jest najczęściej sytuacyjna i wizualna, ogranicza się stosowanie języka ojczystego ucznia, a objaśnienia i komentarze sprowadza się do niezbędnego minimum. Ćwiczenia lekcyjne są tak zaprojektowane, by odzwierciedlały autentyczną komunikację językową. Ich celem nie jest wypowiadanie poprawnych zdań, ale przekazywanie pewnych treści i załatwianie określonych spraw. Stąd też mnogość dialogów, symulacji, odgrywanie ról, gier, zabaw, zgadywanek i dyskusji prowadzonych w parach i małych grupach. W podejściu komunikacyjnym po raz pierwszy zwrócono uwagę na to, że w istocie nie chodzi o naukę samego języka jako systemu, ale o naukę umiejętności uzyskiwania i przekazywania informacji.

Do dzisiaj sprawność mówienia traktuje się jako najważniejszą w sytuacji szkolnego procesu nauczania. Metoda komunikacyjna spowodowała jednak zaniedbania poprawności językowej, dlatego w podejściu eklektycznym jest ważna nauka mówienia w języku obcym, ale należy poprawiać błędy uczniów i pomagać im te błędy eliminować, po to, aby osiągali cele i wspinali się na coraz wyższe poziomy zaawansowania językowego.

4.1.4. Metoda narracyjna

Metoda narracyjna to metoda nauczania języka obcego oparta na wykorzystaniu tekstów narracyjnych dobieranych w oparciu o zasadę powtarzalności. Umożliwia receptywne opanowanie występujących w tekście struktur językowych. Skuteczna zwłaszcza w pracy z dziećmi. Najważniejszy jest dobór tekstu, najlepiej jeśli uczeń zna go z języka ojczystego. Tekst powinien zawierać dużo znanego słownictwa, aby rozwijać dotychczasowe doświadczenia ucznia, oddziaływać na emocje poprzez element zagadkowy, umożliwiać multisensoryczną i kinestetyczną prezentację treści.
Tekst powinien spełniać określone kryteria językowe, takie jak:

- powtarzalność zwrotów i wyrażeń,
- włączanie dialogów,
- input językowy wykraczający poza kompetencje językowe ucznia,
- autentyczny język (*reading age* vs *interest age)*,
- duża częstotliwość użycia struktur językowych i możliwość ich zastosowania w różnych sytuacjach,
- nie powinno się unikać stosowania struktur gramatycznych, które zostaną wprowadzone dopiero na późniejszym etapie uczenia się języka obcego.

Dydaktyzacja tekstu przebiega trzyetapowo. Na pierwszym etapie jest prezentowane i utrwalane słownictwo oraz zwroty i wyrażenia kluczowe dla zrozumienia. Jedną z technik może być TPR. Następny etap to narracja – nauczyciel czyta lub opowiada tekst. Narracji może towarzyszyć inscenizacja tekstu. W ostatnim etapie utrwala się treści tekstu narracyjnego i jego elementy językowe poprzez gry i zabawy językowe, techniki teatralne itp. Dla pełnej realizacji programu metoda narracyjna jest kluczowa w klasach czwartych i piątych, szczególnie z wykorzystaniem teatrzyku *Kamishibai*. W przypadku uczniów starszych może być z powodzeniem stosowana jako technika przetwarzania tekstu oraz przygotowanie do publicznych wystąpień w języku angielskim.

4.2. Formy pracy

W celu urozmaicenia lekcji zaleca się stosowanie form pracy odpowiednio zróżnicowanych, dostosowanych do treści nauczania, zachowując przy tym właściwe proporcje. Mogą to być:

- praca z całą klasą (*lockstep*),
- praca indywidualna (kierowana przez nauczyciela lub samodzielna),
- praca w parach zamkniętych (wszyscy uczniowie pracują w parach) lub otwartych (dwóch uczniów występuje przed klasą),
- praca w grupach,
- praca projektowa (wykonywana w szkole lub w domu).

Praca w parach zamkniętych i grupach oraz praca projektowa powinna być zawsze zakończona prezentacją efektów działania – przed nauczycielem, inną parą / grupą lub klasą.

4.3. Techniki pracy

W dziale tym wyodrębniono techniki odnoszące się do kształcenia umiejętności receptywnych i produktywnych oraz środków i funkcji językowych. Ponadto uwzględniono tu techniki z zakresu integracji międzyprzedmiotowej, techniki rozwijające umiejętność uczenia się, a także techniki określane mianem aktywizujących i techniki ukierunkowane na wykorzystanie technologii informacyjnej i komunikacyjnej.

4.3.1. Nauczanie sprawności receptywnych

Słuchanie
Jest to pierwsza sprawność, którą uczniowie rozwijają, rozpoczynając naukę języka obcego, analogicznie jak dzieci poznają język ojczysty. Treści na lekcji języka angielskiego powinny być zawsze wprowadzane w rzeczywistym i czytelnym dla uczniów kontekście. Najczęściej będzie to rzeczywista sytuacja klasowa, czyli odtwarzane nagranie bądź tekst czytany przez nauczyciela. Może to być także fragment filmu np. z kanału *YouTube* lub programu telewizyjnego czy program radiowy. Może być to także wypowiedź innej osoby znającej język angielski np. uczestnika wymiany lub ucznia ze szkoły partnerskiej na platformie *eTwinning*. Zrozumienie słyszanej wypowiedzi nie zawsze jest proste. Nawet znając słownictwo i różne struktury gramatyczne, uczniowie mają często problem ze zrozumieniem komunikatu. Słuchanie ze zrozumieniem wymaga bowiem znajomości i stosowania strategii komunikacyjnych.
W sytuacji komunikacji bezpośredniej czy filmu należy zwrócić uwagę na przekazy niewerbalne rozmówcy: mowę ciała (gesty, mimikę), kontekst, ton wypowiedzi rozmówcy oraz inne okoliczności towarzyszące wypowiedzi.
Słuchanie nagrania pozbawione jest normalnego w komunikacji bezpośredniej wsparcia wzrokowego. Należy więc przygotować ucznia do słuchania, wprowadzając uprzednio temat. Można to zrobić poprzez:

- ilustracje, zdjęcia lub rysunki, które towarzyszą zadaniu w podręczniku,
- użycie tytułu i na tej podstawie próby określenia kontekstu sytuacyjnego,
- kluczowe słowa lub zwroty i próby odgadnięcia tematu,
- krótki tekst charakteryzujący sytuację.

Zanim uczniowie zaczną słuchać nagrania, powinni wiedzieć, dlaczego go słuchają i na czym polega ich zadanie. Najczęściej uczniowie mają wysłuchać konkretnej informacji. Ich zadanie może też polegać na uchwyceniu ogólnego sensu tekstu lub rozmowy albo określeniu kontekstu wypowiedzi i intencji autora. Podstawowe zadania, z którymi uczeń będzie miał do czynienia, to:

- dopasowanie obrazka do usłyszanego tekstu,
- rysowanie lub kolorowanie elementów na obrazku,
- szeregowanie obrazków lub uporządkowanie dialogu,
- wyszukiwanie różnic i zakreślanie rysunku czy jego elementów,
- numerowanie lub zaznaczanie informacji,
- dyktando (literowanie, dyktando wyrazowe, tekst),
- wypełnianie np. tabel, formularzy, ankiet,
- uzupełnianie brakujących informacji w tekście,
- wybieranie właściwej odpowiedzi w zadaniach typu prawda / fałsz,
- wybieranie właściwej odpowiedzi w zadaniach wielokrotnego wyboru,
- sprawdzenie, czy tekst zawiera poddane informacje czy nie, np. czas, miejsce, osoby biorące udział w rozmowie,

- poprawianie tekstu w oparciu o wysłuchaną wypowiedź,
- krótkie podsumowanie usłyszanych treści (np. rozmowy, komunikatu, informacji) po polsku lub angielsku.

Należy pamiętać o tym, że nagrania powinny zawierać zróżnicowane teksty: autentyczne oraz napisane specjalnie z myślą o uczniach i dostosowane do ich poziomu zaawansowania językowego. Nagranie nie powinno trwać dłużej niż 2 do 3 minut i należy je odtwarzać dwukrotnie. Inną techniką rozwijania sprawności słuchania jest analiza transkrypcji tekstu, np. wyszukiwanie słów kluczowych, form skróconych, synonimów, parafrazy, elipsy. Warto ją stosować, gdy uczniowie mają trudności z wychwyceniem informacji w nagraniu.

Czytanie

Należy rozróżniać rozwijanie sprawności czytania od sprawności rozumienia tekstu pisanego. Z tą drugą sprawnością językową uczniowie spotykają się nie tylko w sytuacji klasowej, korzystając z tekstów w podręczniku i dodatkowych materiałów przygotowanych przez nauczyciela, ale również w swoim codziennym życiu. Rzeczywistą potrzebę rozumienia tekstów pisanych w języku angielskim uczniowie odkrywają, przeglądając strony internetowe, grając w gry komputerowe, w których polecenia są po angielsku, próbując zrozumieć różnego rodzaju instrukcje, napisy na tablicach informacyjnych czy billboardach, jak również teksty piosenek ulubionych zespołów. W miarę nabywania coraz większych kompetencji językowych zaczną brać udział w czatach internetowych i forach dyskusyjnych, np. realizując projekt współpracy międzynarodowej, a nawet czytać książki w języku angielskim, zaczynając od poziomu uproszczonego. Podobnie jak w przypadku skutecznego słuchania w celu efektywnego czytania ze zrozumieniem jest pomocne opanowanie rozmaitych strategii. Niezbędna jest umiejętność formułowania pytań o nieznane słowo lub wyrażenie czy prośby o pomoc. Uczeń może odwołać się do podobieństwa wyrazów w innych znanych sobie językach. Ważna jest też świadomość tego, że aby uchwycić ogólny sens przeczytanego tekstu, nie jest konieczna znajomość wszystkich wyrazów, które się w nim pojawią. Wielu z nich można domyślić się z kontekstu, odwołując się do zdobytej wcześniej wiedzy na temat przedstawiony w tekście. Można wykorzystać ilustracje towarzyszące tekstowi, tytuł, podział na akapity i określić najważniejsze myśli w nim zawarte. Rolą nauczyciela jest rozwijanie u uczniów umiejętności posługiwania się tymi strategiami.

Na wczesnym etapie realizacji programu – tzn. w klasie czwartej, a czasem także w piątej – należy uczyć głośnego czytania tekstu, które jest odrębną umiejętnością związaną z wymową i intonacją. Dzieci uczą się czytać w języku angielskim tak samo, jak uczyły się tej sztuki w języku ojczystym, tj. słuchając nagrania lub nauczyciela i śledząc wzrokiem drukowany tekst w podręczniku. Na wyższych etapach jest to technika pomocna dla słuchowców. Należy pamiętać, że uczniowie dyslektyczni mają trudności z głośnym czytaniem w języku ojczystym, należy zatem uczniowi pozostawić decyzję, czy chce czytać głośno przed klasą. Rozumienie tekstu pisanego na wczesnym etapie należy rozwijać równolegle z głośnym czytaniem. Teksty powinny być krótkie, zabawne, wprowadzane z wykorzystaniem ilustracji. Czytanie należy poprzedzić ćwiczeniami wprowadzającymi. Mogą to być:

- skupienie uwagi wokół ilustracji do tekstu,
- rozmowa na temat spraw poruszanych w tekście, w której nauczyciel odwołuje się do doświadczenia uczniów; rozmowa może toczyć się metodą kanapki językowej (polski-angielski-polski lub angielski-polski-angielski),
- przewidywanie wyrazów na podstawie ilustracji, tytułu, zbioru wyrazów,
- skojarzenia tematyczne z wyrazem kluczowym podanym przez nauczyciela.

Właściwe czytanie ze zrozumieniem służy różnym celom i to cel determinuje technikę.

Mogą to być:

- czytanie pobieżne w celu określenia głównej myśli tekstu (*skimming*): uczniowie wybierają 1–2 zdania kluczowe dla danego tekstu lub w oparciu o kluczowe wyrazy tworzą zdanie,
- wyszukiwanie określonej informacji (*scanning*): uczniowie przeglądają szybko tekst, aby ją znaleźć,
- wyszukiwanie informacji szczegółowych: w zależności od stopnia zaawansowania językowego istnieje wiele zadań, które mogą wykonać uczniowie, np. dopasować obrazki do tekstu lub jego fragmentu, zdecydować, które zdania dotyczące tekstu są prawdziwe, a które fałszywe, uzupełnić informacje w tabeli, odpowiedzieć na pytania do tekstu lub wybrać właściwą odpowiedź z kilku podanych możliwości,
- rozumienie związków pomiędzy poszczególnymi częściami wiąże się z analizą tekstu pod względem składniowym i gramatycznym, ćwiczenia rozwijające tę umiejętność to: układanie tekstu podzielonego na fragmenty, dobieranie zdań do tekstu z lukami lub samodzielne uzupełnianie pełnozdaniowych luk w tekście.

Rozwijanie umiejętności rozumienia tekstu pisanego w klasach VI–VIII można ćwiczyć, stosując np. technikę pięciu kroków, która łączy w sobie różne techniki czytania tekstu (przegląd tekstu, czytanie pobieżne i czytanie w celu zrozumienia szczegółów).
1. Należy przejrzeć tekst pobieżnie w celu zdobycia ogólnej orientacji: przeanalizować tytuł, śródtytuły, towarzyszące obrazki, wykresy itp., a także przeanalizować użyte w tekście środki techniczne (kursywa, wytłuszczenia, przypisy itp.).
2. Należy zadać pytania: Co już wiem? Jakie pojęcia / wyrazy nie są mi znane? Kiedy pytania są już sformułowane, uczeń postępuje tak, jak poszukiwacz skarbu. Powinien zastanowić się, na jakie pytania znajdzie w tekście odpowiedź. Te pytania będą jego mapą i ułatwią znalezienie skarbu, czyli nowych informacji.
3. Dokładne (szczegółowe) czytanie i zrozumienie. Uczeń powinien czytać tekst aktywnie! Położyć przed sobą listę z pytaniami i działać tak, jakby to była jego mapa w wędrówce przez tekst. Sporządzić notatki.
4. Kolejny krok to przejrzenie tekstu ponownie, krótkie powtórzenie wiadomości, udzielenie odpowiedzi na pytania otwarte zadane na wstępie bez korzystania z notatek.
5. Ostatni krok to sprawdzenie zrozumienia. Należy zachęcić ucznia do streszczenia własnymi słowami tego, co w tekście najważniejsze. Uczeń odpowiada na głos lub na piśmie na wszystkie swoje pytania.

Inna technika czytania ze zrozumieniem polega na wykorzystaniu tzw. karty KWL. Nauczyciel zapisuje na tablicy temat, do którego nawiązuje tekst np. *Eating out*. Każdy uczeń otrzymuje kartę KWL w formie tabeli z trzema kolumnami i wypełnia pierwszą kolumnę K (KNOW) – *Co wiesz na ten temat?* Nauczyciel podsumowuje ten etap na tablicy, wypisując przykładowe skojarzenia. Uczniowie wypełniają drugą kolumnę W (WILL KNOW?) – *Czego się dowiesz? / Czego chciałbyś się dowiedzieć?* Nauczyciel ponownie zbiera informacje i na tablicy wpisuje przykłady do tabeli. Następnie uczniowie otrzymują tekst i czytają go, wykorzystując np. zasadę 5 kroków. Sprawdzają, czy tekst zawiera informacje z kolumny 1 oraz spełnia oczekiwania (kolumna 2). W tabeli odznaczają te informacje, które są zgodne z tekstem. Na zakończenie wypełniają kolumnę L (LEARNT) – *Czego się dowiedziałeś?*
Kolejna technika rozwija umiejętność określania głównej myśli tekstu w oparciu o kluczowe wyrazy. Każdy uczeń otrzymuje kopię tekstu, w którym należy podkreślić zwroty kluczowe do streszczenia głównej myśli. Następnie każdy uczeń wypisuje podkreślone wyrazy / zwroty na kartce. Z tych zwrotów pisze krótkie streszczenie. Uczniowie mają do „wydania" 2 dolary, każde słowo kosztuje 10 centów. Zatem muszą zawrzeć główną myśl w maksymalnie 20 słowach, wliczając w to przedimki oraz spójniki, które trzeba dodać.

4.3.2. Nauczanie sprawności produktywnych

Mówienie

Sprawność mówienia jest rozwijana przez uczniów już od pierwszego kontaktu z językiem. Na wczesnym etapie kształcenia polega na powtarzaniu za modelem (dryl językowy jak w metodzie audiolingwalnej), potem stopniowo dochodzi do samodzielnych wypowiedzi. Kiedy dziecko uczy się języka ojczystego, to mówienie jest ściśle powiązane ze słuchaniem. W kształceniu języka obcego w warunkach szkolnych dąży się do tego, aby wszystkie cztery umiejętności były rozwijane równolegle. Na lekcji są rozwijane dwa aspekty mówienia: ustne ćwiczenie nowego materiału językowego oraz rozwijanie umiejętności komunikowania się w języku angielskim. Skuteczne opanowanie sprawności komunikowania wymaga stworzenia rzeczywistych sytuacji do zastosowania wyuczonych struktur i słownictwa. Zgodnie z podejściem eklektycznym nauczyciel powinien kreować na zajęciach sytuacje sprzyjające komunikacji w języku angielskim, a także w miarę możliwości zapewnić możliwość autentycznej komunikacji z rówieśnikami np. ze szkoły partnerskiej, zarówno w środowisku wirtualnym poprzez platformę *eTwinning*, jak i bezpośredniej w czasie wymiany. Aby móc się komunikować, uczniowie muszą opanować słownictwo i różnorodne struktury gramatyczne oraz rozmaite wyrażenia funkcjonalne. Mówienie wymaga znajomości strategii komunikacyjnych, werbalnych i niewerbalnych. Spośród tych ostatnich, warto wspomnieć o interpretowaniu mowy ciała i tonu wypowiedzi.

Ze strategii werbalnych warto wymienić:

- zastosowanie parafrazy, opisu, synonimu lub sformułowania bliskoznacznego,
- odwołanie do języka polskiego lub innego znanego rozmówcy języka,
- zwrócenie się o pomoc, objaśnienie czy powtórzenie (do nauczyciela lub innego rozmówcy.

Oprócz ćwiczeń polegających na mechanicznym powtarzaniu, utrwalających nowy materiał językowy, uczniowie potrzebują okazji do stosowania go w sytuacjach oraz ćwiczenia dłuższych wypowiedzi. Jednym ze sposobów na ćwiczenie w mówieniu są dialogi i scenki. Oparte są one na modelu, który uczniowie w klasie czwartej odtwarzają, a w kolejnych latach nauki przetwarzają, by wreszcie tworzyć własne dialogi i scenki, wykorzystując bank środków językowych do tematu. Dla klas czwartych i piątych można tez polecić technikę przekształcania drylu powtórzeniowego w dialog. Jest to technika przeznaczona dla grup trzyosobowych, gdzie jedna osoba udaje, że nie dosłyszy. Co skutkuje powtórzeniem frazy przez kolejnego uczestnika, ale powtórzenia twórczego: np. zmiany formy wypowiedzi z pierwszej na trzecią osobę. W młodszych grupach sprawdzi się także technika przekształcania drylu gramatycznego w zgadywankę (*guessing game*). Inną skuteczną metodą są zadania oparte na lukach informacyjnych przeznaczone do pracy w parach. Te rodzaje zadań odzwierciedlają autentyczną komunikację, ponieważ:

- istnieje cel rozmowy,
- żaden z rozmówców nie wie, co powie druga osoba,
- przesłanie jest ważniejsze od formy,
- celem jest zrobienie czegoś (np. uzupełnienie tabeli, dokończenie opisu).

Inne rodzaje zadań, podczas wykonywania których uczniowie mówią przez dłuższy czas, obejmują:

- rozmowę na podstawie ilustracji, w tym wyszukiwanie różnic,
- ankietowanie kolegów i prezentację rezultatów,
- udzielanie instrukcji w oparciu o obrazki, mapę lub przedmiot,
- opowiadanie historyjek w oparciu o materiały wizualne, np. kości opowieści (*story cubes*), karty obrazkowe, karty wyrazowe,

- relacjonowanie własnych doświadczeń i przeżyć ucznia,
- wypowiedzi na wybrany temat, np. prezentacje projektu przed klasą, prezentacje szkoły, regionu, kraju dla uczestników wymiany.

Rozwój sprawności mówienia można przyspieszyć, jeśli tematyka, której dotyczy sytuacja komunikacyjna, jest bliska uczniom. Zwiększenie autonomii uczniów w zakresie doboru tematów rozmowy czy wypowiedzi zwiększy ich motywację.

Pisanie

Z rzeczywistą potrzebą pisania uczniowie zetkną się zarówno w klasie, jak i w codziennym życiu pozaszkolnym, przy okazji korespondencji, kontaktowania się z innymi użytkownikami języka angielskiego, głównie w środowisku wirtualnym: za pomocą poczty elektronicznej, na platformie *eTwinning* lub korzystając z portali społecznościowych (np. *Twitter*). Tradycyjny sposób komunikacji pisemnej jest rzadziej spotykany wśród dzieci i młodzieży. Niemniej zadaniem szkoły jest przygotowanie ucznia do przyszłego życia zawodowego i społecznego, zatem umiejętność napisania notatki z rozmowy telefonicznej, czy pocztówki i kartki z życzeniami lub listu prywatnego jest równie ważna. W sytuacji szkolnej pretekstem do pisania jest zwykle bodziec wynikający z innej sprawności – słuchania, mówienia lub czytania, gdzie uczeń zapisuje swoje odpowiedzi do zadania lub sporządza raport z wywiadu. Motywacja ucznia, a co za tym idzie rozwój sprawności lepiej się rozwija, jeśli tematyka zadań będzie bliska uczniom. Każda wypowiedź pisemna musi być ponadto poparta opanowaniem określonego repertuaru słów i sformułowań potrzebnego do przekazania myśli. W toku nauki, w miarę nabywania wiadomości i umiejętności, należy dbać o rozwijanie zarówno spójności i logiki wypowiedzi, jak i poprawności oraz korzystania z szerokiego zasobu środków językowych.

Uczniowie z klas IV–V naukę pisania będą realizować głównie poprzez zapisywanie wyników swojej pracy (słuchanie, czytanie, mówienie) oraz poprzez wykonywanie ćwiczeń językowych z podręcznika lub w zeszycie ćwiczeń. Na tym etapie rozwijanie umiejętności pisania będzie powiązane z nauką alfabetu, ortografii, gramatyki i składni oraz związanych z tym zasad i reguł pisowni. Uczniowie poznają także zasady układu tekstu. Typowe zadania dla tego etapu to: układanie krzyżówek, uzupełnianie zdań lub dialogów, szeregowanie wyrazów. Bardziej aktywizującym zadaniem może być praca w grupach w postaci dyktanda (*running dictation*), połączenie metody TPR z metodą audiolingwalną. Z każdej drużyny wybieramy jedną osobę – „sekretarza". Sadzamy go w jednym końcu sali przy stoliku, dajemy czystą kartkę i długopis. Przy „sekretarzu" ustawiamy pozostałych uczniów, którzy są „biegaczami". Naprzeciwko kolejki danej drużyny (i stanowiska „sekretarza" zarazem), w pewnej odległości (najlepiej w drugim końcu sali) wieszamy na tablicy / kładziemy na ławce kartkę z tekstem lub zestaw fiszek wyrazowych. Po sygnale „start" z każdej drużyny wybiega jeden uczeń („biegacz"). Jego zadaniem jest dotrzeć jak najszybciej do tekstu, zapamiętać jakiś jego fragment (dowolny, taki jaki uczeń da radę), dobiec do „sekretarza" i podyktować mu z pamięci zapamiętany fragment. Po podyktowaniu tekstu jest wysyłany następny „biegacz". Chodzi o to, żeby: każda drużyna przedyktowała „sekretarzowi" jak najwięcej tekstu w wyznaczonym czasie (np. w 5 min.) lub cały tekst jako pierwsza. Następnie sprawdzamy zapis z oryginałem i poprawiamy ewentualne błędy. Czas, objętość tekstu oraz jakość wykonania decydują o wygranej.

Od klasy VI uczniowie rozwijają umiejętność pisania w rozumieniu komunikacyjnym. Typowe zadania o zróżnicowanym stopniu trudności to:

- wypełnianie formularzy i ankiet,
- dopisywanie zakończenia zdań,
- udzielanie odpowiedzi na pytania,
- formułowanie pytań do tekstów oraz ankiet i wywiadów,

- uzupełnianie dymków w historyjkach obrazkowych,
- układanie samodzielnych, kilkuzdaniowych wypowiedzi na zadany temat,
- pisanie notatek (np. z rozmów telefonicznych), wiadomości SMS, wpisów na blogu lub forum,
- pisanie streszczeń dłuższych wypowiedzi pisemnych, np. artykułów, opowiadań.

Przy dłuższych wypowiedziach pisemnych niezbędne są ćwiczenia w: dobieraniu właściwego stylu (formalnego, nieformalnego, kolokwialnego, slangowego) w zależności od adresata tekstu, planowaniu układu tekstu, planowaniu treści wypowiedzi.

4.3.3. Nauczanie gramatyki

Gramatyki można uczyć przez reguły albo przez kontekst i odkrycie. Pierwsze podejście, zwane dedukcyjnym, jest charakterystyczne np. dla metody gramatyczno-tłumaczeniowej. W tym podejściu nauczyciel jest w centrum uwagi. To on przedstawia temat gramatyczny, tłumaczy zasady, a następnie proponuje ćwiczenia, w których reguły i formy mają być zastosowane w zdaniach. Nauczyciel od ogólnej zasady przeprowadza ucznia do szczegółu. W drugim podejściu, indukcyjnym, to uczeń jest w centrum procesu nauczania. To on dokonuje „odkrycia" zasad w materiale przygotowanym przez nauczyciela lub zawartym w podręczniku. To podejście składa się z trzech kroków. Zauważenie (*noticing*) to proces aktywnego zapoznawania się z treścią, w którym uczeń uświadamia sobie istnienie nowej struktury i widzi związek między formą językową a znaczeniem. Strukturyzacja (*structuring*) wnosi nowe wzorce do używanego przez uczniów języka i zwykle wymaga kontrolowanej praktyki i proceduralizacja (*procedurising*) to zastosowanie nowej struktury gramatycznej w natychmiastowej i płynnej komunikacji.

Obydwa podejścia mają swoje zalety i wady. Podejście indukcyjne jest często postrzegane jako korzystniejsze, ponieważ uczeń jest bardziej aktywny w procesie uczenia się, a nie jest biernym odbiorcą. To zwiększone zaangażowanie może pomóc uczniowi rozwijać głębsze zrozumienie i pomóc przyswoić język angielski. To może również zwiększyć autonomię ucznia i jego motywację.

Z drugiej strony uczenie indukcyjne może pochłaniać więcej czasu i energii, a także stawia większe wymagania wobec nauczyciela i ucznia. Możliwe jest również, że w trakcie procesu uczący się może dojść do błędnych wniosków lub stworzyć niepoprawne lub niepełne reguły. Ponadto podejście indukcyjne może stać w sprzeczności z osobistym stylem uczenia się oraz preferencjami ucznia.

Poza tym nie wszystkie zasady da się sformułować samodzielnie, gdyż uczeń nie dysponuje wystarczającym zasobem metajęzyka do ich opisania lub też dana struktura gramatyczna jest zbyt skomplikowana. Z tego powodu najlepiej stosować system mieszany, wykorzystywać ćwiczenia i pytania naprowadzające, a zasady pozostawić do wyboru w zadaniu typu wybór wielokrotny.

Pomocna w nauczaniu gramatyki w klasie czwartej i piątej jest typowa dla metody audiolingwalnej technika drylu językowego, która daje możliwość wielokrotnego przećwiczenia i powtórzenia tej samej struktury. Repetycję należy rozpocząć od drylu mechanicznego. Rozumienie treści przekazu nie jest konieczne, gdyż istotą tego ćwiczenia jest zautomatyzowanie danej struktury. Kolejny krok to dryl konstruktywny – zdanie należy rozumieć, aby sformułować stosowną odpowiedź. Ostatni etap to dryl komunikacyjny, także kontrolowany, ale bodziec werbalny nauczyciela jest uzupełniany własnym zdaniem ucznia. Inne przydatne w nauczaniu gramatyki techniki to:

- uzupełnianie zdań właściwą formą podanego czasownika,
- parafrazowanie zdań, czyli wyrażanie takiej samej treści za pomocą innej konstrukcji,
- tłumaczenie fragmentów zdań, co wymusza zastosowanie konkretnej struktury,

- uzupełnianie luk,
- wybór wielokrotny,
- rozsypanka wyrazowa.

Urozmaiceniem i uatrakcyjnieniem nauczania gramatyki będzie wykorzystanie gier i zabaw.

4.3.4. Nauczanie słownictwa

Słownictwa należy uczyć się systematycznie, gdyż bez podstawowego zasobu środków leksykalnych komunikacja w języku angielskim nie będzie możliwa. Techniki nauczania słownictwa mają na celu rozwijanie umiejętności potrzebnych w zapamiętywaniu, np. wyobraźnia, koncentracja uwagi, umiejętność kojarzenia czy wizualizacja.
Najbardziej przydatne techniki stosowane w klasie to:

- karty obrazkowe z podpisem oraz fiszki wyrazowe,
- porządkowanie słów na kategorie semantyczne,
- tworzenie map mentalnych,
- podawanie synonimów lub antonimów,
- słowotwórstwo – dodawanie przyrostków i przedrostków do rdzenia wyrazu,
- rozwiązywanie krzyżówek, rebusów i zagadek oraz diagramów literowych,
- uzupełnianie luk pojedynczymi wyrazami,
- rozsypanka literowa (układanie wyrazów z rozrzuconych liter),
- grupowanie wyrazów według pisowni lub wymowy,
- definiowanie słów,
- dopasowywanie wyrazów do obrazków,
- sporządzanie własnych słowniczków (również obrazkowych),
- skojarzenia i „haki pamięciowe”.

4.3.5. Integracja międzyprzedmiotowa – prace projektowe i współpraca międzynarodowa

Język jest medium, za pomocą którego zdobywamy, przetwarzamy i przekazujemy informacje o sobie i otaczającym nas świecie. Treści nauczania zawarte w niniejszym programie pozwalają powiązać naukę języka angielskiego z innymi zagadnieniami szkolnego programu nauczania, wyszukując wspólne tematy i obszary zainteresowań w podstawach programowych dla innych przedmiotów. Ważne bowiem jest, aby wiedzę i umiejętności, jakie uczeń zdobędzie na zajęciach z danego przedmiotu, umiał skutecznie wykorzystać na lekcjach z innych przedmiotów oraz poza szkołą.
Znakomicie nadają się do tego prace projektowe, podczas których uczniowie mogą w praktyce wykorzystać wiedzę i umiejętności zdobyte zarówno na lekcjach języka angielskiego, podczas zajęć z innych przedmiotów, jak i wiedzę ogólną, zdobytą poza szkołą. Prace projektowe umożliwiają osiągnięcie zarówno celów kształcenia jak i wychowania, wpływają na rozwijanie samodzielności w uczeniu się, gdyż uczniowie muszą zebrać materiał, dokonać jego selekcji, odpowiednio korzystać z różnych źródeł informacji i je katalogować. Jeśli połączymy wykonywanie prac projektowych ze współpracą międzynarodową np. na platformie *eTwinning*, to umożliwimy uczniom autentyczną komunikację w języku angielskim z rówieśnikami ze szkoły partnerskiej. Ponadto użycie języka angielskiego do opisania efektów pracy będzie uzasadnione, a uczeń bardziej zmotywowany do sięgania do anglojęzycznych źródeł informacji. W ten sposób powiększy swój zasób środków leksykalnych z różnych dziedzin, co w przyszłości ułatwi uczniowi zdobywanie wiedzy podanej w języku angielskim.

Zaleca się wykonywanie prac projektowych zespołowo, dzięki czemu uczniowie mogą doskonalić swoje umiejętności interpersonalne, kształtować postawę współpracy, tolerancji i otwartości na opinie i potrzeby innych. Podczas grupowych prac na lekcjach ważne jest dopilnowanie, aby wszyscy członkowie grupy aktywnie w tej pracy uczestniczyli. Każdy uczeń powinien mieć określone zadanie do wykonania i czuć się współodpowiedzialnym za realizację projektu.
Planując efektywne prace projektowe, należy uwzględnić niezbędne fazy projektu:

- podział na grupy,
- określenie tematu projektu (optymalnie – wybór dokonany przez uczniów), potrzebnych materiałów i rodzajów zadań, czasu na wykonanie pracy,
- powtórzenie niezbędnego do pracy słownictwa i struktur (bardzo przydatna jest tu technika burzy mózgów i mapy mentalne),
- zbieranie i selekcja materiałów (wykorzystanie różnorodnych źródeł informacji),
- przydział zadań (można każdemu uczniowi w grupie przydzielić inne zadanie, biorąc pod uwagę indywidualne zdolności, umiejętności i preferencje),
- praktyczna realizacja projektu,
- prezentacja na forum klasy,
- samoocena i ocena przez nauczyciela i innych uczniów (w przypadku prac projektowych należy przede wszystkim ocenić zaangażowanie, wkład pracy każdego członka grupy w ostateczny wygląd pracy).

Projekty to rodzaj zajęć związany z fazą zastosowania języka (*production / application stage*). W niniejszym programie przewidziano czternaście projektów edukacyjnych w całym pięcioletnim cyklu kształcenia, po jednym do każdego bloku tematycznego. Przykładowa tematyka to:

1. Człowiek: *Mój portret* – klasa IV, *Portret współczesnego bohatera* – klasa VII, VIII
2. Miejsce zamieszkania: *Mój dom / pokój* – klasa IV, *Tu jest mój dom* – klasa VI, VII
3. Edukacja: *Moja szkoła, twoja szkoła…* – klasa V, *Szkoła marzeń* – klasa VII
4. Praca: *Tradycyjne zawody* – klasa V, *Jak przygotowuję się do zawodu?* – klasa VII,
5. Życie prywatne: *Z pamiętnika ciekawskiego* – klasa V, VI, *Kalendarz świąt typowych i nietypowych* – klasa VII, VIII
6. Żywienie: *Co jada na obiad królowa angielska?* – klasa V, VI, *Nie święci lepią pierogi* – klasa VII, VIII
7. Zakupy i usługi: *Co, gdzie i za ile, czyli o zakupach na przestrzeni dziejów*
8. Podróżowanie i turystyka: *Cudze chwalicie, swego nie znacie – przewodnik po…*
9. Kultura: *Zróbmy sobie teatr*
10. Sport: *Cztery pory roku na dworze – tradycyjne gry i zabawy plenerowe*
11. Zdrowie: *Lekarstwo dla króla Apsika – pastisz reklamowy lub parodia reklamy*
12. Nauka i technika: *O robotach prawie wszystko*
13. Świat przyrody: *Wycieczka do zoo* – klasa IV, V, *Przez świat bez biletu, czyli o podróżach roślin* VI–VIII
14. Życie społeczne: *Nasze kolorowe podwórko miejscem spotkań dużych i małych*

Każdy z przykładowych tematów może łączyć w sobie treści z co najmniej dwóch przedmiotów. Można też tematy blokować w ramach jednego partnerstwa *eTwinning,* którego realizację można rozłożyć na cały rok szkolny, a pracę nad poszczególnymi zadaniami podzielić na trzy części: pracę na lekcjach języka angielskiego, pracę na zajęciach pozalekcyjnych oraz samodzielną pracę ucznia, w tym pracę zespołową w Internecie. Poniżej przykładowe partnerstwo *eTwinning* – opis projektu, który można połączyć z wymianą uczniów.

Tytuł: Poznajmy się

1. O PROJEKCIE

Uczniowie poznają życie i zainteresowania rówieśników z kraju partnerskiego. Wyróżnikiem projektu jest wspólna nauka angielskiego dla obu grup. Ale postaramy się zachęcić naszych uczniów do nauki języka ojczystego swoich partnerów. Będziemy włączać edukację poza klasą (*outdoor education*), by przedstawić partnerom nasze miejsce zamieszkania, region oraz kraj. Będziemy dzielić się dobrymi praktykami w zakresie zintegrowanego nauczania języków obcych, aby wzbogacić metody i techniki nauczania i uczenia się języków obcych w naszych szkołach. Postaramy się stosować techniki odwróconej klasy, by nasi uczniowie bardziej zaangażowali się w proces dydaktyczny i przejmowali odpowiedzialność za własne postępy w nauce. Podsumowaniem pracy będzie wymiana uczniów.

2. CELE

Naszym celem jest:

- podniesienie umiejętności językowych uczniów,
- rozwijanie kompetencji TiK (edycja tekstu, zdjęć, filmów, projektowanie zadań i quizów, prezentacje i pokazy slajdów itp.),
- kształtowanie postawy tolerancji wobec innych narodów, ras, kultury i języka,
- rozwijanie świadomości kulturalnej i ekspresji artystycznej uczniów – od poznania własnego miasta i kraju do przedstawienia go innym,
- rozwijanie kompetencji społecznych i obywatelskich – edukacja oparta na zadaniach projektowych do wykonania w grupach,
- przekonanie uczniów o potrzebie mówienia innymi językami niż angielski,
- umożliwienie szkołom zbudowania nowego partnerstwa w celu opracowania przyszłych projektów, w tym grantowych,
- uatrakcyjnienie pracy nauczycieli języków obcych w szkole.

3. POSTĘP DZIAŁAŃ

1. Stwórz swój profil – zaprezentowanie się w *TwinSpace*, dodanie zdjęcia,
2. Przedstaw się – nagrywanie plików audio np. Voki w języku angielskim z autoprezentacją, zamieszczenie plików w *TwinSpace* np. na tablicy *Padlet*, uczniowie z krajów partnerskich będą próbowali dopasować pliki do profili osób.
3. Mój kraj / Mój region / Moje miejsce zamieszkania – uczniowie opracują quiz dla swoich partnerów zawierający pytania o ich kraju / regionie / miejscu zamieszkania (z wykorzystaniem zdjęć, filmików itp.) i zamieszczają go w *TwinSpace* np. w postaci kodu QR. Partnerzy rozwiązują quiz indywidualnie lub zespołowo i zamieszczają odpowiedzi w *TwinSpace*.
4. Moja szkoła – uczniowie przygotują prezentacje (np. PowerPoint, Prezi, Slideshare) o ich środowisku szkolnym, zamieszczają je w *TwinSpace*; na forum oceniają prezentacje partnerów – konkurs na najciekawszą prezentację.
5. Co robię w czasie wolnym – uczniowie przedstawiają różne czynności / aktywności (drama / pantomima) wykonywane w czasie wolnym / rekreacyjne i nagrywają krótkie filmiki np. telefonem komórkowym, które zamieszczają w *TwinSpace*; zadaniem partnerów będzie odgadnięcie czynności i nazwanie ich w języku angielskim i języku ojczystym i / lub języku partnerów.
6. Moda – uczniowie prezentują galerię kolaży przedstawiających modę młodzieżową.
7. Mój region / Twój region – uczniowie ankietują kolegów w szkole i tworzą statystyki na temat ich wyobrażeń o regionie, w którym znajduje się szkoła partnerska oraz jego mieszkańcach, porównają swoje wyobrażenia z faktami w trakcie pobytu na

wymianie, przygotowują raport dla swoich kolegów i przedstawiają w szkole w formie gazetki ściennej lub na stronie internetowej szkoły lub blogu.

8. Jedzenie – uczniowie prezentują swoje ulubione potrawy w postaci zagadek i quizów językowych.

Zajmować się będziemy jednym tematem w miesiącu. Uczniów obu szkół dobierzemy w grupy międzynarodowe. Na realizację niezbędna jest średnio jedna godzina w tygodniu.

4. SPODZIEWANE REZULTATY

- Uczniowie używają języka angielskiego i języka ojczystego partnerów nie tylko w środowisku szkolnym, ale także w domu. Uczą się wyszukiwać nowe słownictwo na własną rękę, korzystając ze słowników dostępnych w Internecie.
- Uczniowie są bardziej zmotywowani nie tylko do nauki języka angielskiego, ale też języka partnerów, ponieważ zdają sobie sprawę z przydatności tego języka. Wiedzą, że na całym świecie są ludzie, którzy również uczą się / mówią tym językiem i są gotowi do komunikowania się w nim.
- Uczniowie nawiązują kontakty z rówieśnikami ze szkoły partnerskiej, komunikują się z partnerami także poza platformą *eTwinning*.
- Uczniowie zdobywają nowe umiejętności językowe i z informatyki oraz motywację do dalszego rozwoju.
- Uczniowie lepiej poznają swój kraj, region i miejsce zamieszkania.
- Uczniowie uczą się pracować samodzielnie, a także pracy w grupach.
- Uczniowie uczą się o zwyczajach i życiu młodych ludzi w innym kraju i regionie.
- Nauczyciele wymieniają się pomysłami i scenariuszami lekcji.

4.3.6 Inne techniki pracy

Podstawowym zadaniem nauczyciela języka angielskiego jest kreowanie sytuacji językowych w klasie, tak aby umożliwić uczniom jak najczęstsze używanie tego języka. Wykorzystywanie technik aktywizujących uczestnictwo ucznia w procesie kształcenia wzbogaca i uatrakcyjnia lekcje. Do takich technik pracy zaliczyć można:

- naukę przez zabawę, czyli wykorzystanie do celów dydaktycznych różnego typu gier, a także zabaw ruchowych. Mogą to być znane uczniom gry i zabawy adaptowane na potrzeby kształcenia językowego.
- naukę przez piosenkę. Tę technikę można wykorzystywać na trzy sposoby: wykorzystanie piosenek edukacyjnych, tematycznych, przeznaczonych do nauki języka zalecane zwłaszcza w klasach IV–V; wykorzystanie *jazz chants* jako atrakcyjnej formy drylu językowego do utrwalania słownictwa, struktur gramatycznych oraz języka funkcjonalnego; wreszcie wykorzystanie przebojów wybranych przez uczniów, do których sami przygotowują ćwiczenia.
- naukę przez działanie np. wspólne wykonanie plakatu. Połączenie czynności manualnych z działaniami językowymi wykonywanymi w grupie pomaga w realizacji celów wychowawczych. Ta technika jest szczególnie zalecana na niższym etapie.
- techniki teatralne. Odgrywanie różnego rodzaju scenek, dialogów, inscenizacji to atrakcyjna forma nauki, która stymuluje aktywne wykorzystanie przez uczniów języka angielskiego w konkretnej sytuacji; prawdziwa zabawa w teatr powinna obejmować próbę „czytaną” (na siedząco – np. powtarzanie najpierw głośno po nauczycielu, następnie razem z nauczycielem, w parach, grupkach), potem wspólne ustalenie mowy ciała, czyli gestów i mimiki, a dopiero na koniec „próba generalna” z mówieniem i pokazywaniem. Mogą to być początkowo scenki dubingowane, zwłaszcza w klasie

IV i V: wybrani uczniowie, najlepiej ruchowcy, odtwarzają scenkę mimicznie, a głosy podkładają inne osoby lub można odtworzyć nagranie. Technika dobra dla nieśmiałych.

- metodę odwróconej klasy (*flipped classroom*). Nauczyciel przygotowuje materiały multimedialne, z którymi uczniowie zapoznają się przed lekcją. To wiarygodne i sprawdzone źródło informacji. Następnie, zamiast zwyczajowego wprowadzenia, które teoretycznie uczniowie mają już za sobą, przechodzą do zajęć praktycznych, w trakcie których mogą przekształcić i zweryfikować zwizualizowane informacje w wiedzę. Na usystematyzowanie i ugruntowanie, w tym na uzyskanie odpowiedzi na pojawiające się pytania i by uzupełnić braki, mają zdecydowanie więcej czasu.
- techniki multimedialne: wykorzystanie komputera z rzutnikiem, filmów wideo, zasobów Internetu, platformy *eTwinning* oraz portali społecznościowych, tablicy interaktywnej powoli staje się standardem w polskiej szkole, można też zastosować model BYOD (*bring your own device*) i wykorzystać na lekcji urządzenia mobilne (tablety, smartfony) przyniesione przez uczniów, można wykorzystać darmowe aplikacje kodujące i za pomocą kodów QR (*Quick Response Code*) udostępniać materiały do samodzielnej pracy w domu (*flipped classroom*) lub dodatkowe zadania do wykonania na lekcji np. w połączeniu z techniką stacji zadaniowych, można wykorzystać aplikacje do animacji poklatkowej i tworzyć krótkie filmiki animowane zamiast tradycyjnych scenek lub dialogów, a także korzystać z darmowych aplikacje do utrwalania słownictwa lub gramatyki.

Należy pamiętać, że im bardziej uda nam się zaangażować ucznia emocjonalnie, tym większa motywacja i lepsze efekty kształcenia.

4.3.7. Techniki rozwijania umiejętności samodzielnego uczenia się

Zadaniem szkoły zapisanym w podstawie programowej, a także jednym z celów niniejszego programu nauczania języka angielskiego jest wdrażanie uczniów do samokształcenia. Niektóre strategie samodzielnego uczenia się zostały już omówione przy okazji przeglądu technik pracy, gdyż są to strategie pomocne w rozwijaniu sprawności językowych. Aby uczeń mógł samodzielnie kierować swoim procesem uczenia się języka angielskiego oraz przejąć odpowiedzialność za efekty tego procesu, jak również korzystać z różnych źródeł wiedzy, należy najpierw zapoznać go z rozmaitymi sposobami uczenia się, a przede wszystkim – pomóc mu rozpoznać preferowany styl uczenia się. Pomocne uczniowi będą ponadto:

- umiejętność korzystania ze słownika, encyklopedii, leksykonu – należy wyjaśnić uczniom, jak są np. uporządkowane wyrazy i hasła, co oznaczają poszczególne skróty,
- umiejętność prowadzenia notatek – dobrze jest zachęcić ucznia do zaznaczania, podkreślania ważniejszych treści, stosowania skrótów, wypunktowywania, notowania w formie diagramów, map mentalnych itp.,
- umiejętność dokonywania samooceny (czyli właściwe, tj. krytyczne, ocenianie swojego wkładu pracy w uczenie się danego materiału oraz wyniku tej pracy),
- umiejętność wyszukiwania dodatkowych materiałów i korzystania z różnych źródeł informacji (krytyczna analiza i selekcja treści),
- umiejętność współpracy z innym – uczenie się od siebie nawzajem, wspólne odpytywanie się i dzielenie zdobytymi informacjami,
- samodzielne sprawdzanie poprawności wykonanych zadań z kluczem odpowiedzi,
- poznawanie i stosowanie technik kompensacyjnych (np. opisywanie słowa, prośba o powtórzenie lub potwierdzenie informacji),

- systematyczność w odrabianiu zadań domowych, w tym zapoznawaniu się z materiałem przygotowującym do następnej lekcji zalecanym przez nauczyciela (*flipped classroom*).

4.4. Materiały i środki dydaktyczne

Podręczniki:
- English Class A1, A1+, A2, A2+, B1, B1+
- iSucceed in English A1, A1+, A2, A2+, B1, B1+

Materiały pomocnicze:
- Culture CLOSE-UP
- Illustrated History of Britain
- All About the USA
- MyGrammarLab Elementary: A1 / A2
- MyGrammarLab Intermediate: B1 / B2

Słowniki:
- Longman Photo Dictionary
- Longman Elementary Dictionary
- Longman Essential Activator
- Longman Pocket English Dictionary
- Longman słownik współczesny

Lektury:
- Pearson English Kids Readers
- Pearson English Active Readers
- Pearson English Readers
- Disney readers series

4.5. Przebieg lekcji – przykładowy scenariusz

Klasa VII

I. Założenia ogólne
1. Czas trwania lekcji: 45 minut
2. Temat: Nastolatki i media
3. Cele:
   - Uczeń posługuje się podstawowym zasobem środków leksykalnych: *media*.
   - Uczeń wyszukuje informacje szczegółowe w tekście pisanym i słuchanym.
   - Uczeń tworzy krótkie wypowiedzi ustne:
     – opisuje zjawiska i czynności,
     – wyraża i uzasadnia swoje opinie i poglądy,
     – przedstawia opinie innych osób.
   - Uczeń reaguje ustnie w sposób zrozumiały w typowych sytuacjach:
     – uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia,
     – wyraża swoje opinie, pyta o opinie, zgadza się, sprzeciwia.
   - Uczeń przetwarza tekst.
4. Cele ucznia:

- Potrafię powiedzieć, jak korzystam z mediów, i wyrazić swoje zdanie na ich temat.
- Potrafię zapytać o nawyki kolegów / koleżanek w korzystaniu z mediów.

5. Materiały dydaktyczne: tekst pt. *Where are all the couch potatoes?*
6. Podręcznik: *English Class* A2+

II. Przebieg lekcji

Wstęp:

Nauczyciel wita klasę, sprawdza obecność i zapisuje temat w dzienniku. Zadaje kilka ogólnych pytań, używając czasu *Present simple*.

Etap 1: prezentacja nowego materiału – cała klasa / grupy

1. Nauczyciel zapisuje temat na tablicy i bardzo krótko elicytuje słownictwo, którego uczniowie oczekują do tematu. Zapisuje przykłady na tablicy.
2. Słowem kluczowym lekcji jest słowo MEDIA. Uczniowie pracują w grupach czteroosobowych. Ich zadaniem jest przygotowanie plakatu, który będzie ilustracją do tematu. Mogą przedstawić wszystkie media, które znają lub to medium, z którego korzystają najczęściej. Po zakończeniu pracy uczniowie prezentują rezultaty na forum klasy.

Etap 2: praca nad nowym materiałem językowym – praca z tekstem (*split reading*) – pary

1. Nauczyciel zapisuje na tablicy dwa idiomy z tekstu: *couch potato* i *to have square eses*; stara się uzyskać znaczenie od uczniów lub wyjaśnia znaczenie.
2. Nauczyciel rozdaje uczniom tekst z lukami (wersje A i B) oraz wyjaśnia, na czym polega zadanie. Uczniowie pracują w parach, czytają tekst na głos dla siebie nawzajem, wolno i wyraźnie, zaczyna uczeń A. Uczeń B słucha i stara się uzupełnić tekst w lukach. Może zatrzymywać ucznia A i zadawać w języku angielskim pytania dotyczące brakującego tekstu (informacji) lub poprosić o powtórzenie czy przeliterowanie. Następnie uczniowie zmieniają się rolami, uczeń B stara się uzupełnić luki w swoim tekście. (10 min)
3. Uczniowie porównują swoje teksty, a następnie czytają pełny tekst w podręczniku na stronie 9 i wykonują zadania 3 i 6, sprawdzenie całą klasą.

Etap 3: ćwiczenia utrwalające – wywiad / dyskusja – pary / grupy

1. Nauczyciel wyjaśnia zadanie, organizuje pary, wręcza uczniom pytania, po 4 dla każdego. Uczniowie przeprowadzają wywiady w parach.

Przykładowe pytania do wywiadu:

a. *Is it important to you to know what is happening in other countries?*
b. *Do you watch the news on TV? What channel is it?*
c. *Do you read the news on the internet?*
d. *Do you have a favourite website for this or learn about things from social media (eg. FB)?*
e. *Do you listen to the news on the radio? How often?*
f. *Do you or your parents buy newspapers? How often?*
g. *Do you think that the internet has changed the way we find out about what's happening in the world? In what ways?*
h. *Do you always believe everything you see and hear on the news? Why?*

2. Uczniowie łączą się w grupy czteroosobowe, dyskutują na temat rezultatów wywiadów. Nauczyciel moderuje dyskusję na temat korzystania z serwisów informacyjnych, stara się pobudzić uczniów do myślenia, przekazania informacji o swoich nawykach oraz wyrażania swojej opinii (np. zalety, wady różnych źródeł informacji).

Etap 4: produkcja – tworzenie informacji – praca indywidualna
1. Nauczyciel zapisuje w tabeli na tablicy nazwy czterech mediów – podstawowe źródła informacji: telewizję, Internet, prasę codzienną oraz radio. Krótko opisuje swoje doświadczenia. Zachęca uczniów do podzielenia się swoją opinią na ten temat i opisania, jak korzystają z mediów.
2. Ochotnicy wypowiadają się na forum klasy.

Etap 5: podsumowanie, zadanie pracy domowej
1. Nauczyciel rozdaje uczniom karteczki ze zdaniem ewaluacyjnym i prosi o dokończenie.
2. Nauczyciel podaje temat pracy domowej: Wpis na blogu na temat korzystania z mediów z elementami oceny różnych źródeł informacji. Długość pracy: 80–100 słów.

V. Ocenianie

5.1. Zakładany poziom osiągnięć ucznia

Należy pamiętać, że osiągnięcia ujęte w podstawie programowej zostały określone na poziomie przeciętnego ucznia. Można spodziewać się, że będą uczniowie, dla których to nie jest adekwatny opis ich osiągnięć, ponieważ reprezentują wyższy poziom umiejętności.

<table>
<tr><td rowspan="2">WIEDZA</td><td colspan="3">UMIEJĘTNOŚCI</td></tr>
<tr><td>RECEPCJA</td><td>PRODUKCJA</td><td>INTERAKCJA</td></tr>
<tr><td>Uczeń posługuje się zakresem środków językowych pozwalających mu na realizację działań językowych w wybranych aspektach następujących bloków tematycznych:
• Człowiek
• Miejsce zamieszkania
• Edukacja
• Praca
• Życie prywatne
• Żywienie
• Zakupy i usługi
• Podróżowanie i turystyka
• Kultura
• Sport
• Zdrowie
• Nauka i technika
• Świat przyrody
• Życie społeczne</td><td>SŁUCHANIE (B1):

Uczeń rozumie główne myśli zawarte w jasnej, sformułowanej w standardowej odmianie języka wypowiedzi na znane mu tematy, typowe dla domu, szkoły, czasu wolnego itd. Rozumie główne wątki wybranych programów radiowych i telewizyjnych traktujących o sprawach bieżących lub znajdujących się w kręgu zainteresowań ucznia.

CZYTANIE (B1):

Uczeń czyta ze zrozumieniem teksty składające się głównie ze słów najczęściej występujących, dotyczących życia codziennego. Potrafi w nich znaleźć konkretne przewidywalne informacje. Rozumie proste opisy wydarzeń, uczuć i pragnień zawarte w prywatnej korespondencji.</td><td>MÓWIENIE (A2+):

Uczeń łączy wyrażenia w prosty sposób, by opisywać osoby, miejsca, przeżycia i zdarzenia, a także swoje marzenia, nadzieje i ambicje. Krótko uzasadnia i objaśnia własne poglądy i plany. Relacjonuje wydarzenia oraz opowiada przebieg akcji książek czy filmów, opisując własne reakcje i wrażenia.

PISANIE (A2+):

Uczeń pisze krótkie i proste teksty na znane mu tematy lub związane z jego zainteresowaniami np. wpisy na forum lub blogu. Pisze krótkie prywatne listy, przekazuje informacje wynikające z doraźnych potrzeb. Podejmuje próbę opisu własnych przeżyć i emocji.</td><td>MÓWIENIE (A2+):

Uczeń radzi sobie w większości sytuacji typowych, w których można się znaleźć w czasie podróży po kraju lub regionie, gdzie mówi się danym językiem. Spontanicznie włącza się do rozmów na znane mu tematy prywatne lub dotyczące życia codziennego (np. rodziny, zainteresowań, nauki, pracy, podróżowania).</td></tr>
<tr><td colspan="4">Osoba posługująca się językiem na tym poziomie rozumie wypowiedzi i często używane wyrażenia sformułowane w standardowej odmianie języka związane z życiem codziennym. Spontanicznie reaguje w typowych sytuacjach komunikacyjnych na znane tematy (dotyczące np. rodziny, zainteresowań, pracy,</td></tr>
</table>

podróżowania). *Relacjonuje wydarzenia, opisuje przeżycia, marzenia, ambicje. Krótko przedstawia i uzasadnia swoje opinie i poglądy.*

5.2. Sposoby oceniania

Stała kontrola osiągnięć uczniów jest bardzo ważnym elementem w procesie uczenia oraz uczenia się. Taka kontrola daje obu stronom procesu informacje o tym, które treści zostały opanowane i w jakim stopniu, a które z nich wymagają dalszej pracy.
Tradycyjnie ocenianie pełni dwie funkcje:

- klasyfikacyjną / sumującą – ocena jest wyrażona za pomocą stopnia szkolnego i służy zróżnicowaniu oraz przyporządkowaniu uczniów zgodnie ze skalą przyjętą przez prawo i jest to ocena śródroczna lub roczna,
- diagnostyczną / bieżącą – wspieranie szkolnej kariery ucznia, monitorowanie jego postępów i określanie indywidualnych potrzeb.

Ocenianie bieżące może mieć postać formalną: testy, sprawdziany, kartkówki, odpowiedzi ustne, zadania domowe itp., a wyniki są podane w taki sposób, w jaki zdecydują szkoła i sam nauczyciel. Zasady wystawiania ocen są opisane w wewnątrzszkolnych i przedmiotowych zasadach oceniania, które zawarte są w statucie każdej szkoły.
Ocenianie bieżące może mieć także postać kształtującą. Ocenianie kształtujące jest strategią, która ma na celu stworzenie w klasie szkolnej atmosfery sprzyjającej uczeniu się oraz zmianę relacji pomiędzy uczniem a nauczycielem. Podstawowe elementy oceniania kształtującego to:

- określanie celów lekcji i formułowanie ich w języku zrozumiałym dla ucznia,
- ustalenie wraz z uczniami kryteriów oceniania, czyli tego, co nauczyciel będzie brał pod uwagę przy ocenie pracy ucznia. Kryteria pomagają uczniom przygotować się do sprawdzianu oraz wykonać pracę tak, aby postawiony przez nauczyciela cel został zrealizowany. Nauczyciel konsekwentnie ocenia tylko to, co wcześniej zapowiedział.
- stosowanie efektywnej informacji zwrotnej. Informacja zwrotna powinna zawierać cztery elementy:
  1. wskazywać uczniowi dobre strony pracy oraz docenić to, co uczeń już umie i potrafi,
  2. pokazywać, co wymaga poprawy i dodatkowej pracy,
  3. wskazywać, w jaki sposób uczeń ma pracę poprawić,
  4. wskazywać, w jakim kierunku uczeń powinien pracować dalej.
- zadawanie pytań angażujących ucznia w lekcję. Nauczyciel kieruje pytania do klasy, wydłuża czas oczekiwania na odpowiedź, umożliwia konsultowanie odpowiedzi z innymi uczniami, błędne odpowiedzi poddaje analizie i wykorzystuje do poprawy zrozumienia tematu,
- wprowadzenie samooceny i oceny koleżeńskiej. Uczniowie – na podstawie podanych kryteriów oceniania – wzajemnie recenzują swoje prace, dają sobie wzajemnie wskazówki, jak je poprawić. Ma to dwojaki sens: z jednej strony dobrze rozumieją kolegę, którego pracę sprawdzają, gdyż przed chwilą wykonywali to samo zadanie, a z drugiej – uczą się od swojego kolegi: ustalania kryteriów oceniania (co oceniam?) i umiejętności dawania informacji zwrotnej (jak to powiem koledze?). Jeśli uczeń sam potrafi ocenić, ile się nauczył i co jeszcze musi zrobić, aby osiągnąć wyznaczony cel, to pomaga mu to w procesie uczenia się i czyni z niego aktywnego i odpowiedzialnego uczestnika tego procesu.

Nauczyciel stosujący OK (ocenianie kształtujące) świadomie podejmuje decyzję o tym, w których momentach i w jakich proporcjach będzie stosował ocenę sumującą i kształtującą.

5.3. Przykładowe narzędzia oceniania

1. Test poziomujący uczniów na początku danego etapu (dla klasy IV: Diagnoza Pearsona*)
2. Kartkówki do lekcji na słownictwo
3. Kartkówki do lekcji na gramatykę
4. Testy na koniec działu (wersje A i B, łatwiejsza – C, oraz wersja przyjazna dyslektykom – D)
5. Test na koniec pierwszego semestru (wersje A i B, wersja łatwiejsza C, oraz wersja D – przyjazna dyslektykom)
6. Test na koniec roku (wersje A i B, wersja łatwiejsza C, oraz wersja przyjazna dyslektykom)

*W diagnozowaniu postępów pomocna będzie Diagnoza Szkolna Pearsona dostępna online.

Diagnoza jest narzędziem, dzięki któremu nauczyciel nie tylko zyskuje możliwość oceniania wiedzy i postępów ucznia na początku etapu edukacyjnego (kl.IV – Diagnoza Dobry Start), ale i dzięki któremu (z wykorzystaniem analizatora) może informować rodziców (opiekunów prawnych) na temat poziomu osiągnięć/postępów ucznia w zakresie poszczególnych umiejętności językowych. Gotowy do użycia test Diagnozy dostępny jest od września 2023 r. na platformie online w formacie cyfrowym (interaktywnym lub w postaci plików do ściągnięcia).

VI. Ewaluacja programu

Program nauczania ma charakter złożony, nie ma zatem możliwości badania wszystkich jego obszarów jednocześnie. Przedmiotem przykładowej ewaluacji będzie zbadanie, czy zaproponowane w niniejszym programie sposoby osiągania celów kształcenia są adekwatne do potrzeb ucznia i skuteczne. Wyniki ewaluacji pozwolą na modyfikację programu oraz ewentualne wypracowanie rozwiązań pozwalających na pełniejszą realizację zakładanych celów.
Ze względu na osobę prowadzącego będzie to autoewaluacja, ewaluator będzie bezpośrednio uczestniczył w realizacji programu. Pod względem czasu przeprowadzenia będzie to ewaluacja ciągła, prowadzona przez cały okres realizacji programu, obejmie również ewaluację wstępną, okresową (po każdym roku realizacji programu) oraz końcową. Odbiorcą wyników ewaluacji będzie nauczyciel ewaluator, uczniowie i ich rodzice, rada pedagogiczna oraz dyrektor szkoły.
Ewaluacja zostanie przeprowadzona według modelu klasycznego ewaluacji z elementami modelu triangulacyjnego (triangulacja metod i źródeł).
Ewaluacja ma dać odpowiedź na następujące pytania kluczowe:
1. Czy efekty kształcenia są adekwatne do zakładanych celów, możliwości i potrzeb uczniów?
2. Czy proponowane metody pracy i sposób realizacji programu umożliwiają zdobycie przez uczniów umiejętności zakładanych w celach szczegółowych?
Kryteria ewaluacji:
1. Trafność przyjętej strategii osiągania celów w odniesieniu do potrzeb uczniów.
2. Skuteczność – odniesienie rzeczywistych efektów wdrażania rozwiązań metodycznych do założonych celów programu, w jakim stopniu zostały zrealizowane cele.

Narzędzia do gromadzenia danych:

- diagnoza na wejściu,
- wyniki testów, sprawdzianów, kartkówek itp.,
- ankiety,
- wyjściówki: jednozdaniowe anonimowe uwagi uczniów po lekcji,
- obserwacja klasy przez nauczyciela uczącego,
- obserwacja koleżeńska,
- autoobserwacja,
- wywiady indywidualne z rodzicami.

Ewaluacja będzie prowadzona na bieżąco, w trakcie realizacji programu. Nauczyciel realizujący program będzie prowadził dziennik autoobserwacji, w którym zapisze swoje refleksje na temat stosowanych metod, form i technik pracy:

- czy są stosowane różnorakie metody i techniki nauczania,
- czy odpowiednio dobrano metody nauczania do poszczególnych sprawności językowych,
- czy proces dydaktyczny podczas zajęć jest efektywny,
- czy treści programowe zostały przedstawione w sposób jasny i przystępny dla ucznia,
- czy atmosfera podczas zajęć sprzyja uczeniu się,
- czy zajęcia są prowadzone w odpowiedni sposób,
- na co są ukierunkowane stosowane metody nauczania i techniki pracy.

Uczniowie po każdej lekcji proszeni będą o dokończenie zdania ewaluującego zajęcia, tzw. wyjściówki, a na koniec semestru wypełnią krótka ankietę. Obie formy ewaluacji powinny być anonimowe. Uczniowie klas VII i VIII proszeni będą też o podsumowanie wybranych

zajęć w formie streszczenia ewaluacyjnego (w języku polskim lub angielskim). Ponadto wybrane lekcje będą obserwowane przez innego nauczyciela i / lub dyrektora szkoły, który wypełni arkusz obserwacji, a następnie podzieli się swoimi spostrzeżeniami z nauczycielem prowadzącym. O opinię na temat zajęć języka angielskiego zostaną poproszeni również rodzice uczniów, szczególnie tych których oceny cząstkowe są słabsze niż przeciętna klasy. Na końcu każdego roku uczniowie napiszą test diagnostyczny wiedzy i umiejętności oraz wypełnią ankietę ewaluacyjną dotyczącą prowadzonych zajęć. Po każdym roku nauczyciel sporządzi cząstkowy raport z ewaluacji i przedstawi w formie prezentacji na posiedzeniu rady pedagogicznej.
Raport końcowy w formie pisemnej zostanie przedłożony dyrektorowi szkoły, a wnioski z raportu przekazane radzie pedagogicznej oraz radzie rodziców (szkoły).

Przykładowe pytania ewaluacyjne tzw. wyjściówki:

- Na dzisiejszej lekcji najbardziej podobało mi się…
- Z dzisiejszej lekcji zapamiętałam / zapamiętałem, że…
- Na dzisiejszej lekcji nauczyłam / nauczyłem się…
- Nie podobało mi się dzisiaj, że…
- Nie zrozumiałam / zrozumiałem, jak…

Przykładowy arkusz ewaluacyjny dla uczniów

Przeczytaj uważnie pytania niniejszej ankiety i szczerze na nie odpowiedz. Twoje uwagi i opinie wpłyną na kształt zajęć, w których uczestniczysz. **Ankieta jest anonimowa.**

Zaznacz krzyżykiem wybraną odpowiedź	**TAK**	**NIE**	**CZASEM**
1. Nauka języka angielskiego sprawia mi przyjemność.			
2. Nauczyciel potrafi zaciekawić lekcją.			
3. Nauczyciel potrafi zachęcić mnie do nauki języka angielskiego.			
4. Podoba mi się sposób prowadzenia lekcji.			
5. Rozumiem cele lekcji.			
6. Wiem, za co jestem oceniana / oceniany.			

Przykładowe streszczenie ewaluacyjne

Podsumowanie zajęć / ewaluacja
Dzisiejsze zajęcia .... Jedną istotną sprawą, o której mówiliśmy, był / a ……..... .
Jest to ważne, ponieważ .... Kolejna kluczowa sprawa to ……..... ..... . Ma to istotne znaczenie, gdyż ..... ……..... .
Reasumując, na dzisiejszych zajęciach ……..... , co było dla mnie .....……..…... .

Literatura źródłowa

H. Komorowska, Metodyka nauczania języków obcych, Fraszka Edukacyjna, Warszawa, 2002

H. Komorowska, O programach prawie wszystko, WSiP, Warszawa, 1999

H. Komorowska, O programach w kształceniu ogólnym i zawodowym, Fraszka Edukacyjna, Warszawa, 2012

P. Kaja, **A. Peć**, Przykładowy schemat do budowy lub modyfikacji programu nauczania, ORE, 2011

D. Sterna, Ocenianie kształtujące w praktyce, CEO, Warszawa, 2006

http: //europass.cedefop.europa.eu/pl/resources/european-language-levels-cefr